

Diagnoza potencjału kulturotwórczego gminy Urszulin

Czerwiec 2021

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego
i Sportu w ramach programu Narodowego Centrum Kultury
Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2021

Realizacja

Marta Nazaruk-Napora

Agnieszka Duda-Jastrzębska

Research Design

Lubelska Grupa Badawcza (Mapa Sentymentalna Lublin, Tropieciele Osiedlowej Przyrody TROP)

Gminny Ośrodek Kultury w Urszulinie

Monika Kędzierska

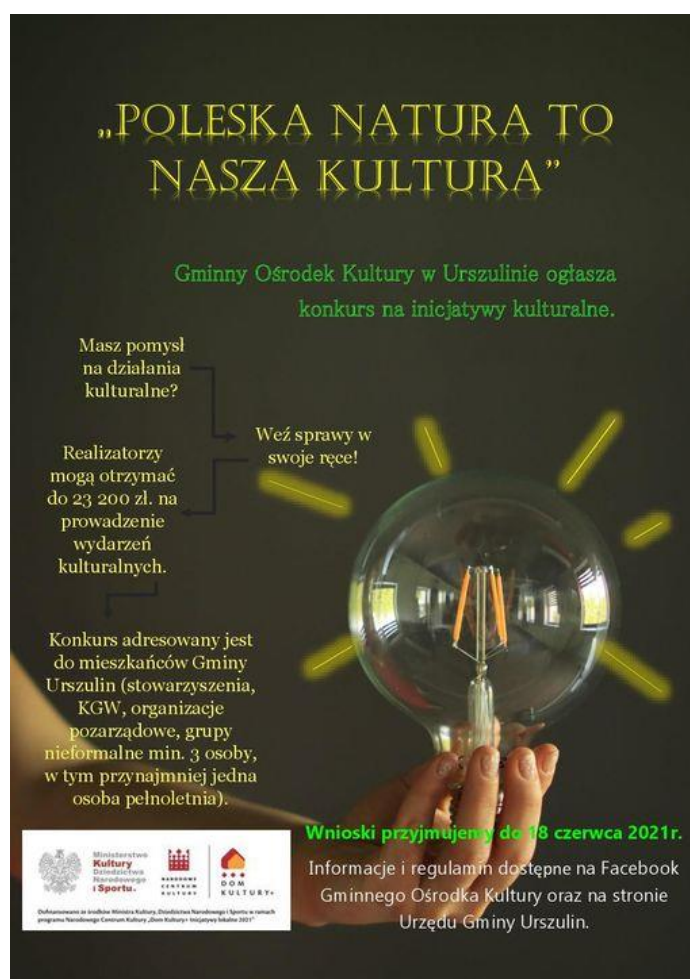
Spis treści

O programie.....	4
O diagnozie.....	5
Wyniki badań.....	6
Ogólne informacje o gminie Urszulin	6
Skarby w gminie.....	7
Miejsca historyczne	8
Miejsca rekreacyjne.....	16
Miejsca przyrodnicze	17
Miejsca spotkań i aktywności mieszkańców	20
Wydarzenia	27
Kultura w gminie według mieszkańców i mieszkanek.....	29
Ogólnie skojarzenia z kulturą	29
Kierunki dla Gminnego Ośrodka Kultury w Urszulinie	30
Potrzeby i trudności w gminie.....	33
Zainteresowania mieszkańców	38
Pomysły.....	41
Podsumowanie, czyli kierunkowskazy dla realizacji przyszłych projektów	42

O programie

Program Dom Kultury+, którego organizatorem jest Narodowe Centrum Kultury, realizowany jest zgodnie z założeniami Paktu dla Kultury. Celem programu jest zwiększenie zaangażowania domów kultury, ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w życie społeczności lokalnych poprzez odkrywanie i wspieranie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych, realizowanych przez mieszkańców gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich¹.

Program Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2021 skierowany jest do domów kultury, które gotowe są prowadzić nowatorskie działania animacyjne projektowane w oparciu o przeprowadzoną wcześniej diagnozę i poddane ewaluacji, a ukierunkowane na bezpośrednią i bliską współpracę z przedstawicielami społeczności lokalnej.

Zdjęcia 1 Plakat informujący o konkursie

¹ <https://nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/o-projekcie>

O diagnozie

Diagnoza powstała w ramach projektu Gminnego Ośrodka Kultury w Urszulinie “Poleska natura to nasza kultura” realizowanego z programu Dom Kultury + inicjatywy lokalne 2021 Narodowego Centrum Kultury.

Głównym celem badawczym diagnozy było poszukiwanie potencjału kulturotwórczego gminy i jej mieszkańców i mieszkank. W szczególności pytaliśmy o zainteresowania i talenty, chęci do angażowania się i realizacji własnych inicjatyw, możliwości współpracy, a także o samą gminę - ulubione miejsca, aktywne organizacje, ważne wydarzenia. Jednym z głównych zadań było poszukiwanie wśród rozmówców pomysłów na inicjatywy kulturalne oraz informacji, które pozwolą wskazać interesujące dla społeczności kierunki działania.

Diagnoza była realizowana od marca do czerwca 2021 roku. W tym czasie trwały ograniczenia związane z epidemią covid, co znacznie ograniczało możliwość realizacji bezpośrednich spotkań. Uzupełnione zostały one w czerwcu, po złagodzeniu obostrzeń.

W procesie realizacji diagnozy zrealizowano: spotkania z mieszkańcami i mieszkankami (2 w Urszulinie, w Dębowcu, w Wytyczynie, w Wereszczynie), szereg wywiadów telefonicznych, ankietę internetową/papierową oraz warsztat kreatywny, mający na celu pracę nad pomysłami sugerowanymi przez mieszkańców i mieszkanki².

² <https://www.ug.urszulin.eu/?p=18171>

Zdjęcia 2 Spotkania z mieszkańcami i mieszkankami gminy Urszulin. Zdjęcia GOK Urszulin

Wyniki badań

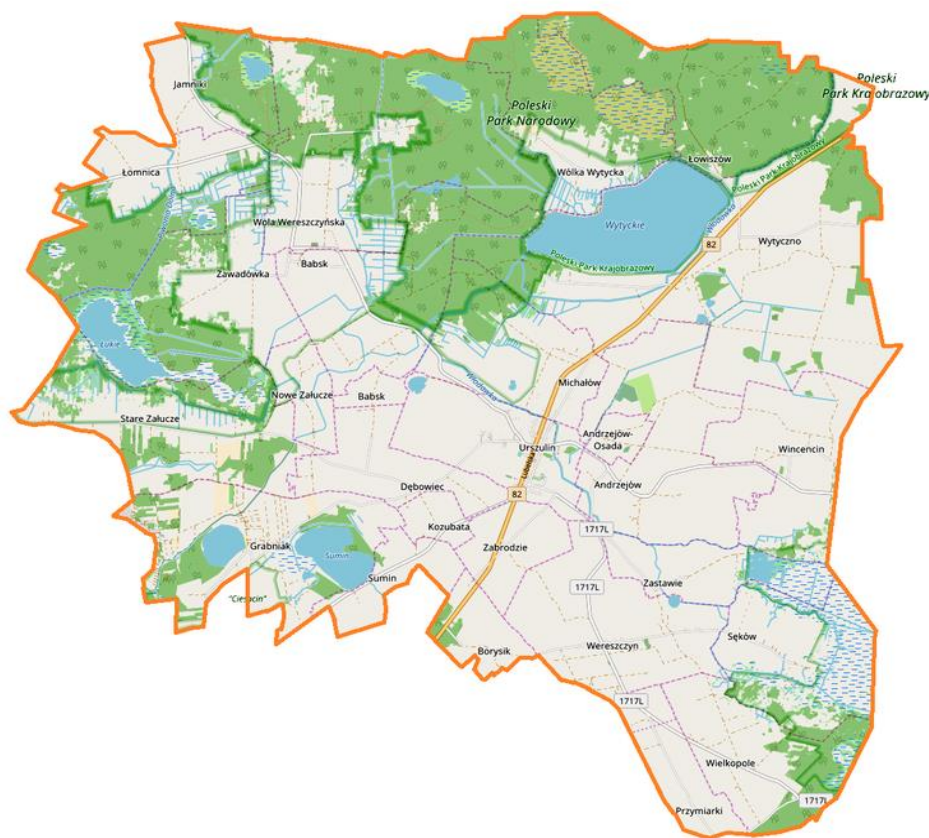
Ogólne informacje o gminie Urszulin

Zanim zaczniemy podróż po gminie Urszulin poznając w niej kulturalne potencjały warto przybliżyć istotne o gminie informacje.

Gmina wiejska Urszulin znajduje się w powiecie włodawskim, województwie lubelskim. Podzielona jest ona na sołectwa: Andrzejów, Babusk, Borysik, Dębowiec, Grabniak, Jamniki, Kozubata, Łomnica, Michałów, Nowe Załucze, Przymiarki, Sęków, Stare Załucze, Sumin, Urszulin, Wereszczyn, Wiązowiec, Wielkopole, Wincencin, Wola Wereszczyńska, Wólka Wytycka, Wytyczno, Zabrodzie, Zastawie, Zawadówka. Ponadto znajdują się też miejscowości: Andrzejów-Osada, Babusk (kolonia), Bieleckie, Dyszczytno, Grobelki, Łowiszów, Kalinówka, Koło młyna, Olszowo, Pod Bubnowem, Wujek, Zarudka. Siedzibą gminy jest Urszulin.

Urszulin leży w środkowej części Pojezierza Łęczyńsko -Włodawskiego wchodzącej w skład Polesia Lubelskiego. Dominują płaskie, rozległe równiny, ale z występującymi tu jeziorami (w większości małe, płytkie, ze słabą rozwiniętą linią brzegową), bagnami i torfowiska oraz licznymi terenami leśnymi. Jeziora ulegają naturalnemu zanikowi czyli zarastają. Główne rzeki tego terenu to: Piwonia Dolna oraz Włodawka z Ciekim Bubnowo. Dla ochrony terenów powstał w 1990 Poleski Park Narodowy. Ponadto na terenie gminy znajduje się Poleski Park Krajobrazowy utworzony w 1983 roku, Park Krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie powołany w 1990 roku, Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Polesie Zachodnie Obszary Natura 2000.

W gminie mieszka obecnie około 4,3 tys. Osób. Teren jest popularnym miejscem turystycznym, ze względu na walory przyrodnicze Poleskiego Parku Narodowego. W sezonie pojawia się wiele turystów (najczęściej jednak przyjeżdżających na jeden dzień), w tym letników (działek letniskowych jest około 1,6 tys.). Ulubionym miejscem wczasowiczów jest os. Kochanowskie (część Wytyczna) z pobliską plażą nad jez. Wytyczne czy jez. Rotcze nad Grabniakiem. Turyści odwiedzają ścieżki Poleskiego Parku Narodowego.

Zdjęcie 3 Mapa gminy. Źródło Wikipedia

Skarby w gminie

Skarbami są miejsca, organizacje, osoby i wydarzenia ważne dla mieszkańców i mieszkank, stanowiące też kapitał gminy. Miejsca mają różny charakter, łączy je jednak to, że mieszkańcy wskazują na nie jako na interesujące lub takie, w których lubią przebywać. Osoby czy organizacje łączy fakt dużej aktywności i rozpoznawalności w społeczności. Natomiast wydarzenia wskazywane jako ważne najczęściej budzą sentyment oraz, w czasie pandemii, sporą tęsknotę.

Ta część diagnozy zawiera informacje o skarbach, które pozyskano w trakcie badań w formie analizy dostępnych dokumentów (desk research), jak i podczas badań w terenie (spotkań, rozmów telefonicznych czy ankiet). Analiza dokumentów pokazuje jak wygląda obraz gminy w publikacjach, w tym w Internecie.

Zachęcamy osoby zainteresowane historią gminy na przejrzanie zawartości strony: <http://historia.urszulina.net/>, w której znajdują się obszernie materiały dotyczące gminy Urszulin. Podczas rozmów czy ankiet zaznaczono co jest ważne w gminie dla samych mieszkańców oraz mieszkanki i takie też miejsca zostały wskazane i szerzej opisane.

Miejsca historyczne

a) Informacje na bazie analizy dostępnych materiałów

Teren gminy znajdował się na Litewskim Trakcie Królewskim z Krakowa do Wilna, krzyżowało się na tym obszarze wiele szlaków handlowych. Na terenie Polesia od wieków współistniały, jak i miały wpływ na tutejsze życie wiele narodów i religii: polskie, ruskie, litewskie, tatarskie i żydowskie, a tym samym wpływy katolickie, protestanckie, prawosławne (w tym unickie), judaistyczne.

Wymiar archeologiczny (grodziska)

Widocznych miejsc związanych z dawną historią jest niewiele. W niektórych miejscowościach są miejsca po dawnych grodziskach. Andrzejów posiada widoczne założenia średniowiecznej strażnicy granicznej wraz z fosą, nazywane przez miejscowych “dworzyszczem”, “szwedzką mogiłą” lub “kurhanem”. W Wereszczynie również było grodzisko (miejscowość ta jest jedną z najstarszych w gminie). W Wólce Wytyckiej (wcześniej nazywaną Majdan Zbujno, Budy Majdan) były prowadzone wykopaliska archeologiczne, gdzie znaleziono zabytki kultury świderskiej, komornickiej, janisławskiej jak i z neolitu i początku brązu (elementy kultury strzyżowskiej).

Wymiar sakralny

Na terenie gminy znajdują się zabytki, najczęściej sakralne. Zachowane są obiekty z XVIII i XIX wieku:

- Wereszczyna: kościół św. Stanisława w stylu barokowym i gotyckim z 1783 r., cmentarz rzymsko-katolicki z kaplicą grobową rodu Rulikowskich w stylu neogotyckim.
- Wytyczno: kościół katolicki św. Andrzeja Boboli w stylu zakopiańskim, który został przeniesiony z Michałowa (dawny budynek luterński/kircha ewangelicka należąca do kolonistów niemieckich), dzwonnica.
- Wola Wereszczyńska: kościół św. Izydora z 1956–1962 (w 1740 roku postawiono pierwszy kościół, kolejne powstałe obiekty spłonęły). W 1919 roku znajdowała się cerkiew prawosławną na miejscu dawnego unickiego.
- Załucze Stare: kaplica rzymsko-katolicka.

W gminie ponadto znajdują się cmentarze, które podkreślają wielokulturowy wymiar gminy:

- Dębowiec - cmentarz ewangelicki,
- Michałów - cmentarz ewangelicki, w tym cmentarz z I wojny światowej,

- Urszulin - cmentarz wojenny z 1920 roku
- Wereszczyn - zbiorowa mogiła żydowska i dwa prawosławne cmentarze;
- Wola Wereszczyńska - 3 cmentarze rzymsko-katolickie i 1 cmentarz prawosławny
- Wytyczno - rzymskokatolicki cmentarz; cmentarz prawosławny; cmentarz ewangelicki;
- Załucze Stare - ewangelicki zbór i cmentarz z nową kaplicą;
- Andrzejów - cmentarz prawosławny wraz z kaplicą.

Zdjęcie 4 Cmentarz prawosławny w Wytycznie Zdjęcia: Lubelska Grupa Badawcza

Na terenie gminy znaleźć można liczne kapliczki i krzyże:

- Dębowiec: murowana kapliczka;
- Kozubata: murowana kapliczka z żeliwnym krzyżem;
- Łomnica: drewniany krzyż epidemiczny;
- Michałów: murowana kapliczka;
- Sumin -drewniany krzyż i murowana kapliczka;
- Urszulin - dwie murowane kapliczki, jedna z krzyżem żeliwnym, druga z obrazem; Matki Boskiej namalowanym przez miejscowego artystę Józefa Klaudę;
- Wola Wereszczyńska -krzyż drewniany;
- Andrzejów - kapliczka z krzyżem żeliwnym;
- Wereszczyn - kopia oryginału figury św. Jana Nepomucena, oryginał jest w pobliskiej parafii;
- Stare Załucze - kapliczka.

W XVII wieku powstała większość budowli sakralnych, głównie cerkwi unickich, które niestety nie dotrwały do obecnych czasów, zniszczone podczas działań wojennych:

- Wytyczno: pierwsza cerkiew powstała z 1531 roku, potem została zamieniona na prawosławną, spłonęła w 1915 roku (podpalona przez wycofujących się Rosjan);
- Michałów: kircha protestancka, która została przeniesiona i zamieniona na kościół parafialny w Wytycznie;
- w Woli Wereszczyńskiej po spaleniu cerkwi w utworzono kaplicę, a w jej miejsce przed 1761 rokiem postawiono nową cerkiew unicką.
- W Wereszczynie istniała cerkiew parafialna pod wezwaniem Soboru Najświętszej Marii Panny, wzmiankowana od 1510 roku, obrządku wschodniego, później unicka. Cerkiew została spalona podczas I wojny światowej.

W większości przedwojenne cerkwie prawosławne zostawały po 1918 roku przekształcane w kościoły rzymskokatolickie np. w Woli Wereszczyńskiej.

Wymiar dworski

Na terenie gminy znajdowały się dobra ziemskie, niektóre nazwy miejscowości nawet pochodzą od nazw rodów. Z ziemią związane są rody czy postacie: ród Wereszczyńskich, Mikołaja Reja z Nagłowic (właścicielem dóbr w Andrzejowie, Hańsku, Kulczynie, części Wereszczyna i Woli Wereszczyńskiej), Jan Kochanowski (miejscowość Kochanowskie):

- Andrzejów (Stary Andrzejów) posiada dwór i pozostałości zabudowań dworskich; pozostałości parku krajobrazowego. Dwór i budynki gospodarcze w Starym Andrzejowie zostały rozebrane (pozostała jedynie obora). W Nowym Andrzejowie dwór został zaadaptowany na dom mieszkalny, murowana obora i kuźnia z lat 30-tych ubiegłego wieku.
- Kolejny dwór wraz z alejami znajduje się w Czernikowie z 1721 roku, którego właścicielami byli dawni właściciele Wytyczna (ostatni ród Karpińskich związany z dworem). Był to jeden z większych folwarków - działała tu gorzelnia, browar, młyn, cegielnia, stelmarnia i kuźnia. Właściciele również zajmowali się uprawą ziół np. mięty, z których wytwarzano olejki (współpraca z warszawskimi zakładami farmaceutycznymi Wincentego Karpińskiego)³.
- Wereszczyńscy mieli swój dwór w Wereszczynie. Obecnie został tylko jeden budynek z całego zespołu dworskiego (obok znajduje się grodzisko). Prowadzi do niego stara aleja lip.
- W Wytycznie znajduje się zespół dworsko-parkowy (wraz z oborą dworską).
- Ciekawą historię ma dwór w Dębinach Łukich (obecnie nie istnieje, jego dawna lokalizacja znajduje się na ścieżce "Splawy"). Właścicielami byli Wanda i Stanisław Ułasiński, którzy wybudowali dom w stronę jeziora Łukie. Rybacy zamieszkiwali część folwarku nazywaną Rybakówką, na tym terenie

³ http://historia.urszulina.net/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=10

<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1931/Wytyczno/>

znajdowała się nawet chłodnia do mrożenia ryb (lód zasypywano trocinami). Właściciel był skonfliktowany z właścicielami drogi i postanowił sam utworzyć drogę którą będzie wywoził ryby, tak powstały groble, które były drogami.

- Siedziba rodowa Wereszczyńskich herbu Korczak w Wereszczynie była w tamtych czasach znacząca. Około połowy XV wieku władał nią Fedor Wereszczyński, ożeniony z Małgorzatą Sosnowską herbu Nałęcz. W domu Andrzeja Wereszczyńskiego bywał jako gość dość często Mikołaj Rej (w 1531 roku z Zofią Kosnowną Kościeniówną przez co staje się właścicielem dóbr w Andrzejowie, Hańsku, Kulczynie, części Wereszczyna i Woli Wereszczyńskiej. Wereszczyn w XIX wieku jest własnością Kunickich, Rulikowskich i Eydziattowiczów).

Wymiar wiejski

We wsiach znajdują się, choć jest ich coraz mniej, zachowane dawne zabudowania jak: drewniane chałupy, wiatraki i budynki gospodarcze o charakterystycznej zabudowie poleskiej (konstrukcja zrębowa, węglowana na rybi ogon). Takie obiekty można spotkać w Zawadówce (wiatrak „koźlak”), Załuczu Starym, Andrzejowie (wiele obiektów zabudowy Poleskiej zostało zachowanych). Wieś Wytyczno zachowała przykład architektury drewnianej z Polesia (w ułożeniu „szczytowym” wraz z ozdobnymi ogródkami). Praktycznie z każdą wsią związane są legendy np. z powstaniem wsi Wytyczno.

Wymiar rzemieślniczy

We wsiach rozwijało się rzemieślnictwo. Licznie występowali tu kowale, szewcy, tkacze, stelmachowie oraz kołodzieje. Ze względu na bliskość jezior, rozwinęło się rybołówstwo. W Załuczu powstawały wozy chłopskie i bryczki typu węgierskiego.

Tradycja

Wsie podlaskie miały swoje zwyczaje obchodzenia, stroje. Na ich kształt miały wpływy różnych narodowości, religii. Obecnie najchętniej wraca się do dawnych przepisów jak i legend.

Z wspomnianych przepisów można znaleźć:

- chleb Wiejski Dębowiecki - ten chleb przygotowywany jest ze szczególnych surowców (mąki żytniej i pszennej, wody, soli cukru, drożdży dodawane są ziarna otrąb, sezamu, słonecznika i siemienia lnianego. Surowce te są dokładnie mieszane, dodawany jest zaczatek, a następnie rozpoczyna się wyrób ciasta, które wymaga specjalnych zabiegów. Następny etap to wypiek w odpowiednich formach, temperaturze, w specjalnym piecu chlebowym. W rezultacie otrzymujemy, zależnie od formy, prostokątny lub okrągły, błyszczący, brązowo-złocisty chleb posypyany makiem. Są też przepisy o chlebie wypiekany metodami tradycyjnymi (głównie na liściach dębu)⁴.

⁴ <https://www.lubelskie.pl/file/2020/01/W-krainie-lubelskich-produkt%C3%B3w-tradycyjnych.pdf>

- Karasie - wiele lat temu mieszkańcy Zabrodzia w gminie Urszulin przygotowywali tę potrawę z karasi wielkości dłoni. Podawano je na ciepło z ziemniakami gotowanymi lub pieczonymi w mundurkach. Faszerowane są cebulą smażoną z grzybami, najlepiej borowikami i zapiekamy. W niektórych domach karasie przyrządza się nawet na wigilijną wieczerzę.
- Potrawy regionalne to też takie dania jak obertuch (ciasto serowo – drożdżowe) oraz pierogi „załuczanki” (nadzienie stanowi słodka kapusta i gotowane jajka).
- Z produktów regionalnych mieszkańcy wskazują również na sękacze.
- Popularną potrawą w okolicy są także pierogi „polesiaki”, pyzy i smalec.
- Z wyrabianych produktów alkoholowych należy wspomnieć o nalewce żurawinowej.

Wśród legend są powszechne następujące podania⁵:

- Legenda nazwy osady Michałów
- Legendy o jeziorze Wytyckim
- Legendy o wsi Wytyczno
- Legend Grodziska w Andrzejowie
- Legenda o załuckim diable
- Legenda o Bagnie Bubów
- Legenda o właścicielu Starego Załucza i drodze na grobli.

Wymiar wielokulturowy

W gminie widoczne są elementy dawnych kultur w postaci obiektów, jak i wspomnień mieszkańców. Niektóre wsie powstały dzięki osadnikom, chociażby wieś Michałów przy Krowim Bagnie. Powstała ona dzięki szwajcarskim mennonitom w 1795 roku, a nazywała się wtedy Michelsdorf. Mennonici wyemigrowali na Ukrainę, a przybyli na te tereny niemieccy osadnicy z Kujaw. Miejscem pamięci po dawnych mieszkańcach jest cmentarz protestancki. Koloniści mieli za zadanie przygotować ziemię na rolnictwo. Teren był podmokły, bagienny oraz lesisty. Prowadzono prace melioracyjne, również przy jeziorach. Dotychczas rosnące wierzby przy groblach są pamiątką po dawnych systemach. Sadzono je ponieważ skutecznie odciągają wodę z dróg.

W Michałowie znajduje się też tablica upamiętniająca zamordowanych w 1942 roku 2 Żydów z Andrzejowa. W tej miejscowości znajduje się również cmentarz prawosławny.

We wsi Wytyczno również mieszkali koloniści niemieccy, czego pamiątką jest cmentarz.

⁵ http://historia.urszulina.net/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=65

http://historia.urszulina.net/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=63

Wereszczyn był największą wsią w okolicy, stały w nim dwory polskich i ukraińskich gospodarzy. Poza tym wiele było rzemieślników, handlarzy i karczmarzy, szczególnie żydów. Znane były wereszczyńskie jarmarki, a ludność była bardzo aktywna (liczne organizacje - straż ogniowa, harcerstwo, koła różańcowe). Wojna zmieniła wieś poprzez masowe zagłady ludności pochodzenia żydowskiego oraz przesiedlenia mieszkańców narodowości ukraińskiej. W Wereszczynie powstał w 1988 roku pomnik upamiętniający około 100 zamordowanych wereszczyńskich Żydów (zagłada w Wereszczynie miała miejsce 1942 roku). Znajduje się tu również cmentarz prawosławny.

Kolejną wsią, która była wielokulturowa to Zastawie, gdzie sąsiadami byli Polacy, Ukraińcy, żydzi i mniej liczne rodziny niemieckie. Powstała dzięki pracom kolonistów niemieckich.

Również wieś Dębowiec mieszkali osadnicy niemieccy, którzy mieli tu nawet dom modlitwy (kantorat) oraz cmentarz. Była to osada leśna w której mieszkali smolarze i popielarze.

Kolejną wsią z miejscami pamięci po mordach na żydach w 1942 roku jest Andrzejów, gdzie postawiono pomnik w 2012 roku.

Wymiar powstańczo-wojenny

Gmina Urszulín to miejsce, które ma szczególne znaczenie w historii Powstania Styczniowego, na tym terenie miało miejsce szereg bitew, potyczek. Jedną z bitew rozegrała się pod Urszulinem w 1863 roku. Krzyż upamiętniający (najpierw ukryty na dębie, potem przydrożny) nie dotrwał do naszych czasów. Innym miejscem, które ma związek z powstaniem jest dąb "Wieszatiel" na którym wieszano powstańców.

I wojna światowa miała wpływ na zamieszkującą w niej ludność cywilną. Wytyczno było miejscem strategicznym (ze względu na niedostępne tereny bagienne). Rosjanie zbudowali liczne umocnienia, które wizytował sam car Mikołaj II. Niemcy jednak przedarli się przez linię obronną i uciekające wojsko rosyjskie spaliło wsie ("taktyka spalonej ziemi"). Wieś Wytyczno straciło liczne gospodarstwa oraz cerkiew.

Znajdują się w gminie miejsca upamiętniające poległych np. w Andrzejowie jest miejsce pamięci por. Hrynkiewicza i innych żołnierzy (1920 rok - potyczka polskiej kawalerii z wojskami bolszewickimi), w Starym Załuczu znajduje się miejsce upamiętniające zamordowanie Józefa Milerta ps. Sęp i jego towarzyszy.

W Wytycznie znajduje pomnik ku czci żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza upamiętniający bitwę z Armią Czerwoną w 1939 roku. Obok znajduje się grób żołnierzy w niej poległych. Same informacje o bitwie były przez lata ukrywane przez ówczesne władze PRL, dlatego pomnik powstał o wiele później niż rozegrało się wydarzenie. Kopiec powstały z 1988 roku posiada metalowy krzyż z orłem w koronie oraz tablicę z treścią: Wytyczno, Kozielsk, Starobielsk, Ostaszków, Katyń. Pod kopcem, na placu gdzie znajdują

się też tablice informujące o wydarzeniach z tego okresu (opisują przebieg bitwy oraz reprodukcją mapy naszkicowanej przez generała Orlik-Rückemanna), prowadzone są obchody bitwy. W 70-rocznicę zorganizowano inscenizację bitwy.

Zdjęcia 5 Pomnik ku czci żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza Zdjęcia: Lubelska Grupa Badawcza

Na terenie gminy można spotkać 3 (z 6 dawniej istniejących) ukrytych w ziemi blindarzy sprzed I wojny światowej, które pełniły funkcję schronów dla żołnierzy rosyjskich. Wybudowane w czasach cara Mikołaja I podobno były przez niego osobiście wizytowane. Zbudowane zostały z kamienia polnego i cementu, a połączone ze sobą były okopami. Powstała nawet legenda o ukrytym złocie przez Rosjan.

b) miejsca historyczne wskazywane przez mieszkańców i mieszkanki

Poniżej wskazujemy, które z licznych interesujących miejsc w gminie były wskazywane w badaniach przez mieszkańców i mieszkanki. To one są dla nich ważne i dlatego mają potencjał, by zaistnieć w działaniach kulturalnych.

Cmentarze - nieraz wspominano istnienie starych cmentarzy, w tym cmentarzy innych wyznań, np. prawosławnych oraz unickich, żydowskich czy protestanckich; wraz ze wspomnieniem o nich przypominano, że Polesie niegdyś było wielonarodowościowe i wielokulturowe. Niewiele jednak pozostało z pamięci tych czasów. Jako ciekawostkę wskazywano obecność kolonistów niemieckich a także informację o tym, że w tym rejonie posługiwano się tzw. gwarą chachłacką, która charakteryzowała się przemieszaniem

słów pochodzących z polskiego, ukraińskiego, białoruskiego i rosyjskiego. Obecnie jest już niemal zapomniana. Na terenie gminy istnieją też cmentarze wojenne.

Blindaże (lokalnie zwane blendarzami), czyli umocnienia (system bunkrów) zbudowane na początku XX wieku. Dziś pozostały 3 z nich, w kiepskim stanie, nadal jednak budzą wyobraźnię i są wskazywane jako pamiątka historii. Dzięki staraniom jednego z mieszkańców powstał nawet o nich reportaż w ramach cyklu „Było, nie minęło”.⁶

Pomnik w Wytocznie, zwany również Kopcem Chwały, wskazywany jest jako ważne miejsce pamięci narodowej. Monument postawiony jest ku chwale żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza. Obok pomnika umiejscowiony jest cmentarz wojskowy. Miejsce wskazywane jest jako związane z pamięcią narodową, historyczną i, jako lokalizacja wydarzeń patriotycznych oraz rocznicowych.

Więzienny Rów (w biegu dawnej rzeki Krzewianki) to kolejne miejsce wskazywane jako związane z historią regionu, jednakże nie łączono go z konkretnymi wydarzeniami czy też obecną aktywnością (upamiętnieniem czy inną formą odkrywania jego historii). Uczestnicy wywiadów opowiadali o tym, że był on wykonany przez więźniów ale nie znali szczegółów (byli to więźniowie polityczni i Romowie z więzienia w Krychowie koło Hańska⁷).

Dwór w Wereszczynie - spośród historycznych dworów ten zarysował się w pamięci mieszkańców i mieszkanki najwyraźniej ponieważ wiąże się z nim współczesna sprawa kryminalna. Została ona opisana przez mieszkankę wsi Wereszczyn w balladzie⁸. Drewniany dwór obecnie jest w rękach prywatnych.

Kościół w Wereszczynie i Woli Wereszczyńskiej - to dwa kościoły wskazywane przez mieszkańców i mieszkanki jako zabytkowe i warte odwiedzenia. Przy czym kościół w Woli Wereszczyńskiej był pierwotnie cerkwią. Z historią tej świątyni wiąże się też ważna dla społeczności postać proboszcza, Bolesława Krzywca. O nim również wspominało w rozmowach, choć już bez znajomości szczegółów.

Stara zabudowa, np. w Załuczu, Andrzejowie i Łomnicy. Niewiele już zachowało się starych, oryginalnych domów w gminie. Wskazywano natomiast, że warto odwiedzić Załucze, by zobaczyć jeden z nich.

Temat historii lokalnej ma duży potencjał do zaistnienia w kulturze gminy. Mieszkańcy i mieszkanki wspominają wskazane miejsca, są one dla nich intrygujące, ale nie zawsze potrafią przekazać na ich temat więcej informacji. O tym, że chcą je poznać świadczy duże zainteresowanie z jakim spotykają się prace i spotkania autorskie z A. Panasiukiem - regionalistą i znawcą historii gminy.

⁶ <https://vod.tvp.pl/video/bylo-nie-minelo,soltys-blindaze-i-carskie-zloto,5432368>

⁷ <http://biblioteka.teatrnn.pl/dlibra/Content/9604/Krychow.pdf>

⁸ http://historia.urszulina.net/index.php?option=com_content&view=article&id=65&Itemid=84

Miejsca rekreacyjne

Na terenie gminy powstają nowe miejsca związane z rekreacją, w tym powiązane z skarbami przyrody jakie są w gminie.

a) Miejsca rekreacyjne na bazie analizy dostępnych materiałów

Na terenie gminy są kąpieliska nad jeziorami: Rotcze (miejscowość Grabniak), Wytyckie, Sumin oraz miejsce z pomostem na jez. Zestawie (nazywane przez miejscowych “Bąbelek”, Wereszczyńskie). Znajdują się tam plaże, zadaszenia, wieże widokowe. Pola namiotowe są nad jeziorami Grabniak (Rotcze). W miejscowości Grabniak funkcjonuje Ośrodek Wypoczynkowy Komendy Hufca ZHP. W gminie funkcjonują liczne gospodarstwa agroturystyczne. Miejscem rekreacyjnym jest Park w Urszulinie, utworzony na terenie dawnej Strzelnicy. Aktywność sportowa jest możliwa również dzięki boiskom sportowym znajdującymi się przy wszystkich szkołach. W Urszulinie ponadto mieści się stadion. W gminie powstają drogi rowerowe. Dzieci mają do dyspozycji place zabaw, ale nie we wszystkich miejscowościach.

b) Miejsca rekreacyjne w opiniach uczestników badań

Mieszkańcy i mieszkanki gminy podkreślają jej walory przyrodnicze dające sposobność do wypoczynku - przede wszystkim spokój i piękne krajobrazy. Sami w dużej mierze wiążą właśnie z przyrodą przestrzenie swojej rekreacji. W tym zakresie wskazywano, jako atrakcyjne:

- jezioro Sumin - częsty kierunek zwłaszcza dla mieszkańców Urszulina;
- plaża gminna w Wytyczynie (jez. Wytyckie);
- jezioro Bąbelek w Wereszczynie (inaczej jezioro Wereszczyńskie, jezioro Zastawskie);
- Park Gminny Strzelnica - tym razem jest to miejsce zapewniające nie tyle kąpiel, ale możliwość rekreacji dla wielu grup wiekowych; często wspominano park jako kierunek wyjść z dziećmi, miejsce spotkań młodzieży czy spędzania rodzinnego czasu. Ceniony za plac zabaw (w naturalnym stylu), a także siłownię na wolnym powietrzu.

Zdjęcia 6. Park w Urszulinie Zdjęcia: Lubelska Grupa Badawcza

Miejsca przyrodnicze

c) Przyroda - informacje na bazie analizy dostępnych materiałów

Krajobraz bagienny i lesisty na tym terenie zmieniał się ze względu na zwiększanie się osadnictwa. Prace melioracyjne pozwalały na uprawy na tym terenie, co jednocześnie wpływało na zmiany w przyrodzie. Mieszkańcy gminy pomimo wcześniejszych prac nad osuszaniem terenu nadal borykali się zalaniem, szczególnie wiosną. Prowadzone prace przez więźniów w 1936 roku doprowadziły do powstania ciekłu wodnego zwanego “Więzienny Rów”, miało to na celu pomoc mieszkańcom przez zalewaniem łąk (zamieniały się w jeziora). Ostatnie prace melioracyjne z 1975 roku wywołały nieodwracalne zmiany w przyrodzie, czego przykładami są jeziora Karaśne i Wąskie - Długie (niemal całkowicie zarosły). Obecnie niektórzy obawiają się planów związanych z budową kolejnej kopalni w okolicy. Przewidują, że jej pojawienie się po raz kolejny dokonają zmian w przyrodzie, przez co Park i gmina stracą swoją wyjątkowość. W gminie znajdują się liczne jeziora. Największym jest jezioro Wytyckie (wcześniej nazywane Wielkim, obecnie przekształcony na zbiornik retencyjny), gdzie można obserwować ptaki czy łowić z łodzi ryby. Kiedyś jezioro było ściśle związane z życiem mieszkańców pobliskich wsi. Powstało na jego temat wiele legend. Koncepcja parku narodowego o charakterze wodno-torfowiskowym pojawiła się pierwotnie odnosząc się do tego terenu - jeziora Wytyckiego oraz bagien - Krowie Bagno, Durne Bagno, Wąski Bagno.

Na terenie gminy znajduje się wiele szlaków przeznaczonych do różnych form turystyki. Powiązane są szlaki turystyczne ze ścieżkami przyrodniczymi i Ośrodkiem Dydaktyczno Muzealnym PPN. Trasy wyposażone są w infrastrukturę turystyczną w postaci wież widokowych, zadaszeń turystycznych, parkingów, pól biwakowych. Ciekawe punkty widokowe znajdują się w Andrzejowie (widok na Krowie Bagno z Guza Andrzejowa oraz grodziska).

Ścieżki przyrodnicze PPN:

- ścieżka „Dąb Dominik”,
- ścieżka „Perehod”,
- Ścieżka „Splawy”,
- Ścieżka „Żółwik”,
- Ścieżka edukacyjna „Tropem przyrody”,
- Ścieżka „Obóz Powstańczy”
- Ścieżka rowerowa "Mietiułka" wraz z wieżą widokową na Durnym Bagnie

Zdjęcia 7 Poleski Park Narodowy, ścieżka Dąb Dominik Zdjęcia: Lubelska Grupa Badawcza

Szlaki turystyczne PTTK:

- Szlak Niebieski,
- Szlak Żółty,
- Szlak Czerwony (Partyzancki),
- Szlak Czerwony,
- Szlak Żółty (przy Bagnie Bubnów),
- Szlak Czarny (historyczno-przyrodniczy),

Gminne Trasy NordicWalking:

- Szlak Pamięci,
- Szlak Wytycki,
- Szlak Jezior,-Szlak Wereszczyński;

Gminne Trasy Rowerowe:

- Ścieżka Mietiułka,
- Szlak Jezior,
- Szlak Grodzisk,

- Szlak Wojenny;

Gminne Trasy Birdwatching:

- Podgorzalka,
- Ptaki wodne Polesia,
- Orlik krzykliwy i orlik grubodzioby,
- Puszczyk mszarny
- Dzięcioł białogrzbiety,
- Dubelt,
- Zielonka,
- Wodniczka,
- Ptaki Polesia,
- Błotniak łąkowy,
- Bąk-Rybitwy
- Samochodem na ptaki;

Trasa Kajakowa (j. Wytyckie)

Poleski Szlak Konny –profesjonalna trasa konna o długości 280 km,

a) Miejsca przyrodnicze w opiniach uczestników badań

Mieszkańcy i mieszkanki wskazywali jako wyróżnik gminy jej przyrodę - mikroklimat, spokój jaki przynosi, piękno krajobrazów. Najczęściej takie opinie dotyczyły generalnie gminy czy też szerzej - całego teren Parku i Polesia. Piękno gminy jest traktowane, jako jej ważny zasób, skarb. Chętnie korzysta się z niego podczas spacerów czy jazdy rowerem. Liczne jeziora sprawiają, że w wakacje tereny zapełniają się letnikami. Z jednej strony ich obecność jest korzystna dla gminy, z drugiej bywa kłopotliwa ze względu na ruch na drogach czy kolejki w sklepach. Natura i piękno okolicy mogą być świetnym źródłem inspiracji dla działań kulturalnych, począwszy od spacerów przyrodniczych, poznawania ziół i tradycji z nimi związanych, po liczne rajdy, gry i zabawy, jakie mogą być realizowane na łonie natury, zarówno indywidualnie, jak i w grupach.

Nasi rozmówcy wymieniali, jako lubiane miejsca przyrodnicze:

- ścieżki wytyczone w Parku;
- bagna;
- okoliczne ścieżki rowerowe;
- ale też traktowali jako coś cennego roślinność, zwłaszcza zioła, czy też bliskość lasów.

Ścieżki przyrodnicze lubimy poza szczytem sezonu wyrwać się w ciszę i odpoczywać na łonie natury.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Ważny jest dla mnie Poleski Park Narodowy, który chroni świadomie zasoby naturalne regionu i dba o środowisko dla dobra zarówno mieszkańców regionu jak i całego świata - Ramsarski obszar Bagien Chronionych, inne obszary chronione i przyrodniczo cenne.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Niektóre osoby niepokoi to, że wartość przyrodnicza może ulec zatraceniu, poprzez plany związane z kopalnią węgla.

Przyrodnicze obserwacje - na razie jest w porządku, ale jeśli wybudują kopalnie węgla w Sawinie, to będzie dramat!

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Miejsca spotkań i aktywności mieszkańców

a) Miejsca spotkań i aktywności w opiniach uczestników badań

Najważniejszymi miejscami spotkań są niewątpliwie świetlice lokalne czy remizy strażackie (np. w Wytyczynie, Andrzejowie, Łomnicy, Dębowcu, Wereszczynie, Nowe i Stare Załucze, Woli Wereszczyńskiej, ale i OSP w Urszulinie). W tych miejscach miała zwyczaj spotykać się lokalna społeczność, nieraz były to wydarzenia bardzo spontaniczne. W Dębowcu czy Andrzejowie opowiadano o wspólnym celebrowaniu świąt i wydarzeń, takich jak, np. Zapusty, Dzień Ziemniaka czy Sylwester, ale również wydarzeniu z okazji wydania książki przez pana A. Panasiuka na temat Andrzejowa. Spotkanie z autorem połączono ze spektaklem dotyczącym lokalnych tradycji oraz tradycyjnym poczęstunkiem. Pojawiło się ponad 200 zainteresowanych tą tematyką mieszkańców. Świetlice i realizowane w nich działania stanowiły wsparcie w integracji lokalnych środowisk. Lokalną aktywność przerwała pandemia, ale wiele osób tęskni za powrotem do spotkań. W międzyczasie niektóre świetlice przeszły generalny remont. Koniecznością są więc nowe i klarowne zasady udzielania ich na potrzeby społeczności lokalnej.

Świetlica to był stary dom po kimś, starsza osoba oddała. Wyremontowali mieszkańcy i było jak było. Jest też kawał placu.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Z sentymentem mieszkańcy patrzą na stary opuszczony budynek dawnej szkoły w Wereszczynie. Jest to miejsce, które według nich ma potencjał do realizacji wielu wydarzeń.

Gminna Biblioteka Publiczna oraz jej filia, Książnica Pana Jana w Wytocznie (zlokalizowana w budynku świetlicy) - oba miejsca są często wymieniane przez mieszkańców jako ważne dla społeczności. Wspominane są warsztaty i Dyskusyjny Klub Książki odbywające się przed pandemią w Bibliotece w Urszulinie. Równie ważnym miejscem, dla mieszkańców i mieszkank Urszulina jest Książnica Pana Jana. Dumę budzi obecny wygląd miejsca, eleganckie wykończenie wyremontowanego lokalu. Dodatkowo z filią biblioteki łączy się historyczna już postać bibliotekarza Jana, który nadal jest żywo pamiętany przez mieszkańców i wspominają jako osobę spajającą lokalną społeczność. W Książnicy znajduje się mała wystawa z historycznymi meblami bibliotecznymi i czasopismami. Ściany sali świetlicy zdobią wiersze lokalnej poetki z Wytoczna. Zapewniony jest także kącik dla dzieci.

GBP - można wyciszyć się, pomyśleć o sobie i poprzez wybór odpowiedniej lektury oderwać się od codziennego dnia. GOK - wspólne organizowanie ważnych wydarzeń, spotkania z ludźmi, możliwość edukacji z różnych dziedzin nauki, zawieranie więzi między ludźmi.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Warto podkreślić, że w ostatnich latach, gdy jeszcze nie został utworzony Gminny Ośrodek Kultury, to właśnie Biblioteka Publiczna, wraz ze swoją ofertą warsztatów i spotkań, stanowiła ośrodek życia kulturalnego. Wyraźnie widać to w wypowiedziach mieszkańców i mieszkank. Wzmacnia to fakt, że GOK powstał tuż przed wybuchem pandemii i nie zdążył jeszcze w pełni pokazać społeczności swoich możliwości ani zbudować i udostępnić pełnej oferty. Szczególne znaczenie miały dla mieszkańców spotkania w Dyskusyjnym Klubie Książki.

Zdjęcia 8 Miejska Biblioteka Publiczna w Urszulinie Zdjęcia: Lubelska Grupa Badawcza

Gminna Biblioteka Publiczna w Urszulinie, filia w Wytycznie „Książnica Pana Jana” podejmowała działania na rzecz osób starszych: promowanie działań seniorów i wsparcie marketingowe, stała pomoc w działalności lokalnych zespołów ludowych oraz Zarządu Rejonowego Oddziału Polskiego Związku Emerytów i Rencistów. Gminna Biblioteka Publiczna w Urszulinie, która angażowała się w życie kulturalne Gminy, jednocześnie nawiązując współpracę między innymi z: Poleskim Parkiem Narodowym, Kołem Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszeniami, Szkołami, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Ochotniczą Strażą Pożarną i lokalnymi mieszkańcami. GBP współorganizowała zanim powstał GOK: Jarmark Poleski, Dożynki Powiatowe, Piknik Rodzinny, Rajd Rowerowy, koncert charytatywny, konkurs "Kolędy i Pastorałki dawniej i dziś", koncertów uczniów GBP akademii i uroczystości, wycieczki, spotkania autorskie, warsztaty, lekcje biblioteczne, konkursy, zajęcia wielopokoleniowe. Wiaty i altany, np. w Wereszczynie czy Łowiszowie - choć z wypowiedzi nie wynika, by były często odwiedzane, to jednak mieszkańcy i mieszkanki widzą w nich potencjał do realizacji spotkań i wydarzeń.

Pizzeria w Urszulinie - miejsce lubiane przez mieszkańców i mieszkanki, doceniane także za zorganizowanie kącika dla dzieci.

Zajazd Drob - mieszkańcy wspominają to miejsce jako sponsora niektórych wydarzeń kulturalnych.

Kawiarenka Przysań przy Muzeum PPN w Starym Załuczu (początek ścieżki Sławy, przy starej szkole) jest miejscem lubianym przez mieszkańców. Dzieci mają swój kącik zabaw, a dorośli mogą wypić w tym czasie np. kawę.

Muzeum PPN w Starym Załuczu - miejsce odwiedzane przez uczniów w ramach zajęć, ale także lubiane przez mieszkańców i mieszkanki w starszym wieku. Nieraz wskazywane, jako punkt warty odwiedzenia, a także jako interesująca atrakcja dla dzieci (w Starym Załuczu jest ośrodek rehabilitacji zwierząt, gdzie można podpatrzeć wiele zwierząt). Muzeum posiada wiele eksponatów etnograficznych, dlatego niektórzy nazywają to miejsce skansenem.

Targ w Urszulinie - ważne miejsce w życiu codziennym gminy, tłumnie odwiedzane przez mieszkańców i mieszkanki okolicy.

Park Gminny "Strzelnica" - park, który jest lubianym miejscem rekreacji ale też spotkań, zwłaszcza młodzieży. Mieszkańcy często go wspominają i zawsze z pozytywnymi emocjami. Park stanowi teren atrakcyjny dla wielu pokoleń, podczas gdy dzieci się bawią, rodzice mają czas na spotkanie i rozmowę.

Stadion gminny - wskazywany jako miejsce ważne przede wszystkim dla młodzieży. Jak wskazywano, miejsce to potrzebuje remontu. Obecnie nie można już na nim organizować np. zawodów strażackich.

Agroturystyka jest wspominana przez mieszkańców i mieszkanki w kontekście obsługi turystów. Pojawiają się dla nich nowe noclegi, ale i oferty rekreacyjne (konie, kajaki, rowery). Właściciele gospodarstw agroturystycznych starają się urozmaicić czas np. przygotowując gry w terenie. Jak mówią inni mieszkańcy, często osoby te mają większą wiedzę o lokalnych tradycjach i kultywują je, zwłaszcza w zakresie kulinariów.

b) organizacje działające w gminie w opiniach uczestników badań

W gminie funkcjonują różne organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Powstawały najczęściej z powodu wspólnego działania na rzecz swojej społeczności np. remontu świetlicy. Skupiały w sobie wielu członków, którzy chociaż różnili się poglądami, potrafili połączyć się ku wspólnej sprawie. Spotkania realizowano najczęściej w wiejskich świetlicach, które są miejscem spotkań mieszkańców. Często słyszeliśmy, że obecnie organizacje są mniej aktywne, ale jednocześnie wciąż w gotowości, żeby na nowo zintegrować mieszkańców.

Mężczyźni, jak i kobiety należą do Ochotniczej Straży Pożarnej dorośli, ale także aktywna jest młodzież. W gminie znajduje się remizy strażackie (OSP Wytyczno, OSP Wola Wereszczyńska, OSP Nowe Załucze, OSP Urszulín, OSP Wereszczyn i OSP Andrzejów). Strażacy i strażaczki chętnie wspierają różne przedsięwzięcia kulturalno – oświatowych, biorą udział w strażackich konkursach, uroczystościach patriotycznych, religijnych, a także w pokazach i pogadankach dla dzieci i młodzieży.

Koła Gospodyń Wiejskich wykazują zróżnicowaną aktywność. Epidemia zdecydowanie ograniczyła możliwość ich działania a także zmniejszyła ilość okazji do występowania ze swoimi dorobkiem. Aktywność w miarę możliwości utrzymują Koło Gospodyń Wiejskich „Wereszczynianki” z Wereszczyna oraz „Bubnowskie Baby” z Sękowa. Panie, chociaż są młodym kołem, ma za sobą spore sukcesy np. upiekły najdłuższy mazurek. Specjalnościami kół są kulinaria (ciasta, torty, nalewki, pieczenie chleba, sękacze) jak i rękodzieło (robiecie serwet, prace w żywicy, wypalanie w drewnie, ozdoby z papieru).

Myśmy robili święto ziemniaka, dzień dziecka, dzień rodziny. Ze wsi były osoby, ale też z gminy. Nie zatrudniamy, tylko sami organizowaliśmy. Mielśmy muzykę na żywo. Zawody dla dzieciaków.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Natomiast w innych miejscowościach np. Dębowiec jest też potencjał by powiększyć aktywność, potrzebne jednak jest wsparcie - animacyjne czy też związane z formalnościami (np. rozliczeniami). Wspomniano działalność Koła Gospodyń Wiejskich w Starym Załuczu, które działa od 1950 roku. Swoją działalność przede wszystkim prowadziły osoby w swoim zespole śpiewaczy.

W gminie był aktywnie działający zespół śpiewaczy „Załuczanie”, który prowadził też działalność teatralną (w 2004 roku). Zespół brał w licznych konkursach, oczywiście z sukcesami. Oprócz śpiewu, pielęgnowano obrzędowe tradycje, także rzemiosło (kosze, chlebaki wikliny i traw) oraz kuchnię.

„Seniorzy” są zespołem śpiewaczym działającym przy Zarządzie Rejonowego Oddziału Polskiego Związku Emerytów i Rencistów w Urszulinie. Przy parafii funkcjonuje w Urszulinie chór parafialny.

W gminie działa Klub Seniora w świetlicy w Andrzejowie, który działa w strukturach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Urszulinie. Seniorzy z różnych miejscowości korzystają z oferty działań Klubu.

Mieszkańcy i mieszkanki wspominali różne organizacje, które działają w gminie:

- Stowarzyszenie "Nad Piwonią" w Łomnicy,
- Stowarzyszenie Wereszczyński Gościniec,
- Stowarzyszenie Pod Wiatrakiem,
- Polesie w spódnicy - Klub Kobiet Aktywnych,
- Stowarzyszenie Skarby Ziemi Poleskiej.

Opowiadano o Klubie sportowym „Polesie Urszulin”, który licznie przyciąga do siebie dzieci i młodzież.

Na terenie gminy działa Zespół Szkół w Urszulinie oraz Szkoła Podstawowa w Woli Wereszczyńskiej. Szkoły podstawowe wspomniane były w kontekście projektów, jakie były realizowane z uczniami i uczennicami, zazwyczaj przed epidemią. Wspominano inicjatywy dotyczące lokalnej tradycji, upamiętniania wydarzeń historyczno-patriotycznych, religijnych a także działania teatralne oraz wycieczki. Szkoły są partnerami w różnych projektach np. w Szkole Podstawowej w Woli Wereszczyńskiej wraz Urzędem Gminy dzieci uczyły się lokalnej historii, tradycji (wspólne wielopokoleniowe poznawanie zwyczajów, odkrywanie lokalnych historii). Mieszkańcy wspominali również o działających przy szkole kołach teatralnych, jak i tanecznych. W szkole działa też drużyna harcerska, która cieszy się zainteresowaniem. Dużym problemem w realizacji zajęć dodatkowych po lekcjach jest kwestia czasu kursowania autobusów przewożących uczniów do domów. Jeśli nie pojadą szkolnym busem potem nie mają już kolejnego.

Zgromadzenie zakonne Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu - siostry zakonne były wspomniane w rozmowach z mieszkańcami głównie Wytyczna. Od lat aktywnie włączają się w życie społeczności, prowadzą, lubiane przez dzieci i młodzież duszpasterstwo - Promyczki Nazaretu dla młodszych grup oraz Duszpasterstwo Młodzieży nazaretańskiej dla starszych. Istnieją także dwie grupy formacyjne dla dorosłych, jednak mają one mniej lokalny charakter. Spotkania duszpasterstw dla dzieci i młodzieży mają stałą grupę uczestników, którzy w aktywny sposób biorą w nich udział. W rozmowach podkreślano, że wśród grupy młodzieżowa ściąga także osoby, które kształcą się poza gminą, co jest jej dużym sukcesem. Z kolei Promyczki Nazaretu to nieliczna w okolicy oferta spotkań i zajęć dla dzieci wczesnoszkolnych. Spotkania oprócz charakteru formacyjnego są też wypełnione zabawą, młodzież natomiast, co jakiś czas ma możliwość uczestniczyć w ogólnopolskich spotkaniach duszpasterstwa.

W gminie zlokalizowany jest również Klasztor Braci Faustynów. Z nim wiąże się wspomnienie o zakonniku, którego pasją były motocykle. Za jego sprawą w Wereszczynie, gdzie znajduje się klasztor, organizowana była Motocyklowa Majówka Mundurowa.

Poleski Park Narodowy

Poleski Park Narodowy jako instytucja wspominany jest najczęściej w kontekście współpracy ze szkołami (liczne wycieczki), interesującego muzeum oraz jako organizator wakacyjnych zajęć dla dzieci. Cieszą się one dużym zainteresowaniem i dużą liczbą uczestników i uczestniczek. W pierwszych latach były to głównie dzieci z gminy, obecnie często są to też dzieci z innych obszarów. W ramach zajęć realizowane są warsztaty przyrodnicze, różne animacje a na koniec każdego turnusu - wycieczki. Uczestnicy i uczestniczki zajęć otrzymują obiady. Zdaniem osób uczestniczących w wywiadach i spotkaniach to zarówno sam fakt wyżywienia, jak również zakończenia cyklu zajęć wycieczką stanowią dużą atrakcję dla mieszkańców i mieszkank. Jednocześnie warto podkreślić, że jedynie Park oferował jedną z nielicznych form zajęć wakacyjnych dla dzieci (dzieci karmią zwierzęta, mają zajęcia plastyczne, edukację przyrodniczą, reżyserują bajki i nagrywają). Dużym zainteresowaniem cieszą się konkursy plastyczne, ale też i wiedzy na temat PNN. Park posiada sztalugi i organizuje plenery malarskie, które cieszą się zainteresowaniem. W parku można też zorganizować różne wystawy w Starym Załuczu, osoby chętne dostają przestrzeń na pokazanie swoich dzieł. PPN organizuje też wiele rajdów (w tym rowerowe), podchody, nocne wyprawy na sowy, które cieszą się popularnością i o których mieszkańcy chętnie opowiadają.

W Parku robimy rokrocznie konkurs plastyczny, napływa ogromna ilość prac. Młodzi i starsi, studenci. Staramy się pozyskiwać nagrody i te dzieci chętnie malują. Niektóre są przepiękne od tych maluchów.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Poleski Park Narodowy powstał w 1990 roku. Ochronie podlegają tereny podmokłe; niskie, przejściowe i wysokie torfowiska oraz bagna i wody. Największą osobliwością żyjącej na terenie Parku fauny jest żółw błotny oraz 150 gatunków ptaków, wśród których na szczególną uwagę zasługują: wodniczka, gęś gęgawa, sowa błotna, batalion, cietrzew, czapla, orzeł bielik, orzeł przedni i kormoran czarny.

Działania PPN to nie tylko ochrona przyrody, ale i dziedzictwa kulturowego i historycznego. Swoje działania rozszerzają na: utrzymywaniu starych sadów świadczących o istniejącej kiedyś w tych miejscach zabudowie, odnawianiu krzyży przydrożnych, utrzymywaniu w dobrym stanie terenów grodzisk i cmentarzy.

Na terenie Gminy Urszulin znajduje się Ośrodek Dydaktyczno-Administracyjny Poleskiego Parku Narodowego w Urszulinie, Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Poleskiego Parku Narodowego w Starym Załuczu.

W Ośrodku Dydaktyczno-Muzealnym Poleskiego Parku Narodowego w Starym Załuczu oprócz muzeum jest ścieżka „Żółwik” z oczkiem wodnym oraz Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt oraz zadaszenia turystyczne i miejsca na ognisko. W muzeum są eksponaty archeologiczne, etnograficzne (prezentujące dziedzictwo kulturowe Polesia Zachodniego), historyczne (militaria, numizmaty, dokumenty) i przyrodnicze. W wiacie muzeum znajdują się duże eksponaty etnograficzne, które nie zmieściły się w muzeum np. sasek - pojemnik na zboże wydłubany z jednego pnia 250 letniej sosny, wozy chłopskie i bryczki produkowane niegdyś w Starym Załuczu.

W Ośrodku Ochrony Żółwia Błotnego stworzono właściwe warunki do inkubowania żółwi, które można odwiedzić. W Ośrodku prowadzone są zajęcia edukacyjne, w tym dla dzieci. Obok budynku ODA znajduje się Ogród Dydaktyczny.

Ścieżka "Żółwik" posiada wiele atrakcji, które zachęcają do poznawania przyrody np. kora drzew, klocki do układania, skocznia w której można porównać odległości skoków różnych zwierząt. W oczku wodnym można czasem wypatrzyć dorosłego żółwia błotnego. W wolierach znajdują się ptaki, które służą do czasowego przetrzymywania i rehabilitacji chorych i rannych zwierząt.

W 2021 roku otworzono Ośrodek Edukacyjny "Poleskie Sioło" w Wytocznie. Ośrodek będzie prowadził działania edukacyjne. W planie jest wyplatanie koszy, warsztaty tkackie, tworzenie ozdób np. pajęczków przez dzieci, ale i spotkania pokazujące np. dawne sianokosy. Ośrodek chciałaby współpracować z lokalnymi osobami, które pamiętają dawne rzemiosła.

Przy Durnym Bagnie powstało "Poleskie sioło". Chcieliśmy pokazać jak to kiedyś było, żyło. Jest chata wybudowana, zagospodarowana starymi rzeczami – warsztat tkacki, kuchnia. Jest też jedna sala na zajęcia. Jest też wyposażona stodoła w sprzęty rolnicze oraz jest warsztat tokarski.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Zdjęcia 9 Poleski sioło w Poleskim Parku Narodowym Zdjęcia: Lubelska Grupa Badawcza

Park utworzył ścieżki dydaktyczne (ścieżka „Dąb Dominik”, ścieżka „Perehod”, Ścieżka „Spławy”, Ścieżka „Żółwik”, Ścieżka edukacyjna „Tropem przyrody”, Ścieżka „Obóz Powstańczy”, Ścieżka rowerowa „Mietiułka” wraz z wieżą widokową na Durnym Bagnie). Obserwację zwierząt można prowadzić przez wieże widokowe. Przy ścieżkach są wiaty oraz miejsca na ogniska.

Organizacje spoza gminy

Osoby w gminie współpracują z różnymi organizacjami, które nie są z tego obszaru. Wspominano o Towarzystwie dla Natury i Człowieka z Lublina, które podejmuje różne działania na tym terenie. Ponad 10 lat temu podjęto prace porządkowe wraz z młodzieżą polską, białoruską, ukraińską i niemiecką na prawosławnym cmentarzu w Andrzejowie (znajduje się on na dawnym terenie grodziska, obecnie znajduje się również tam drewniana kapliczka z 1903 roku). Prace porządkowe nadal są pielęgnowane. Wraz z odrestaurowaniem nagrobków (obecnie działania restauracyjne są prowadzone przez mieszkańców gminy) przypominano stare pieśni polskie i ukraińskie. Festiwal „Pieśni bagien”, zorganizowany w Woli Wereszczyńskiej przez Towarzystwo dla Natury i Człowieka we współpracy z Urzędem Gminy, cieszył się dużym powodzeniem.

Wydarzenia

Oprócz lokalnych świąt bardzo wiele osób wspominało Dni Urszulina. Doceniano różne elementy ich programu oraz zmieniający się w ostatnich latach format muzyczny - uwzględniający zarówno muzykę ludową, jak i zróżnicowane style. Niektórzy podkreślali, że cieszą się, że koncerty to nie tylko disco polo, ale również dobrej jakości muzyka popularna, rok czy jazz. Popularnością cieszyło się też kino wędrowne organizowane w ramach festiwalowych dni. W wydarzeniu ważne było, że łączyło całe pokolenia. Inne takie wydarzenia, które wspominają mieszkańcy to odpusty.

Wspominano również festiwal Pieśni Bagien koncentrujący się na muzyce i śpiewie tradycyjnym, ludowym. W jego programie były zarówno koncerty, jak i warsztaty i potańcówki.

Kilka lat temu w Woli Wereszczyńskiej odbywał się festiwal „Pieśni Bagien”, na którym występowali artyści z Polesia, nie tylko z Polski, ale też z Ukrainy i Białorusi. Był to wspaniały czas w którym można było posłuchać muzyki wywodzącej się z naszej wspólnej przeszłości. Innym wydarzeniem było wspólne śpiewanie pieśni patriotycznych z okazji setnej rocznicy odzyskania niepodległości i uczestnictwo w przedstawieniu z okazji Święta Trzech Króli.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Kolejnym ważnym wydarzeniem, którego obecnie mieszkańcom brakuje są rozgrywki strażackie OSP.

Konkurs Kolęd i Pastorałek jest szczególnie ceniony przez osoby pracujące z dziećmi i młodzieżą oraz zajmujące się śpiewem. Również w tym wypadku nasi rozmówcy wyrazili nadzieję, że konkurs wróci do cyklicznej realizacji.

Wreszcie tradycyjnie ważnym świętem w perspektywie lokalnej są Dożynki. Nie jest to jednak temat istotny dla wielu osób, część wyraża niedosyt związany z ich organizacją. Wskazywano także na problemy ze znajdowaniem grup zainteresowanych tworzeniem wieńców.

Ponadto kilka razy wśród ważnych wydarzeń wskazywano Forum Kobiet Aktywnych wraz z towarzyszącymi koncertami, a także Orszak Trzech Króli wraz z inscenizowanymi scenkami, w których brali udział mieszkańcy i mieszkanki gminy, a także majówki patriotyczne (rodzinne pikniki).

W Urszulinie w okresie letnim odbywały się coroczne imprezy kulturalne i sportowe o których wspominali mieszkańcy i mieszkanki:

- EKO FEST Dni Kultury Ekologicznej,
- zawody kolarskie MTB,
- obchody rocznic pod Wytycznem,
- Konkursy Kolęd i Pastorałek,
- Dożynki (w tym wojewódzkie, powiatowe),
- wydarzenia cykliczne - Bale Choinkowe, Andrzejki,
- zawody strażackie powiatowe, obchody OSP,
- Dni Seniora,
- Zadaniowy Rajd Rowerowy „NAŁĘCZ” organizowany przez Poleski Park Narodowy,
- Międzynarodowe Biegi Ekologiczne,
- VI Bieg Parkowca i Leśnika – organizowany przez Poleski Park Narodowy, Zespół Szkół w Urszulinie oraz Urząd Gminy Urszulin ,
- Ogólnopolskie Biegi Ekologiczne – organizowane przez Zespół Szkół w Urszulinie oraz Poleski Park Narodowy,
- Zadaniowy Rajd Pieszy „Szlakami żółwia”,
- festiwal Pieśni Bagien,
- pikniki rodzinne i patriotyczne (w maju),
- Orszak Trzech Króli,
- wspomniano dawne dyskoteki na Grabniaku .

Jeśli chodzi o opinie mieszkańców po okresie ograniczeń związanych z epidemią mieszkańcy i mieszkanki wyrażają dużą tęsknotę za wcześniejszą aktywnością i różnymi gminnymi i lokalnymi wydarzeniami. Długi czas zamknięcia sprawił jednak, że wiele osób ma mniejszą motywację do wychodzenia z domu, udziału w wydarzeniach. Podkreśla się też postępujące wyludnianie miejscowości.

Jednocześnie nieraz podkreślano, że to czego mieszkańcy teraz najbardziej potrzebują to spotkania integracyjne, wszelkie festyny czy święta lokalne, np. Święto Pieczonego Ziemniaka. Za takimi działaniami najbardziej się też tęskni.

Kultura w gminie według mieszkańców i mieszkank

Mieszkańcom i mieszkankom kultura w gminie kojarzy się przede wszystkim organizacja różnego rodzaju festynów (Dni Urszulina, Eko fest), zajęć muzycznych czy różnych konkursów. Według mieszkańców i mieszkank w gminie kulturalne działania są organizowane poprzez spotkania z ciekawymi ludźmi np. w bibliotece. W gminie kojarzona jest kultura z szeroką pojętą ekologią, przyrodą Poleskiego Parku Narodowego. Niekiedy kultura łączona jest w gminie z przyrodą i sportem (Biegi Ekologiczne). Pielęgnowane są też różne działania związane z twórczością ludową oraz tradycjami lokalnymi (w tym jako działalność Kół Gospodyń Wiejskich czy zespołów śpiewaczy). Istotne też dla kultury i rozwoju gminy są organizowane różne imprezy w szkole i przedszkolu.

Kultura w Gminie Urszulin kojarzy mi się z letnimi spotkaniami związanymi z " Dniami Urszulina" - koncertami, pokazami i wystawami rękodzieła i kulinarnymi, zabawami i turniejami dla uczestników, z Potańcówką Poleską w Wytyczynie, z Forum Kobiet Aktywnych, spotkaniami z wybitnymi ludźmi w Bibliotece w Urszulinie i filii w Wytyczynie oraz świetnymi warsztatami rękodzieła, koncertami muzycznymi uczniów Pani N. Wilk i Pana T. Momota.

Wypowiedź w ankiecie

Ogólnie skojarzenia z kulturą

Osoby, którzy wypełniły ankietę zostały zapytane także o ogólne skojarzenia z terminem kultura. Pojawiały się następujące kategorie definiowania kultury:

- jako oferta kulturalna: spotkania, teatr, koncerty, warsztaty, wernisaże, wydarzenia kulturalne, konkursy wokalne, zajęcia handmade, spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki, spotkania w kołach gospodyń wiejskich, domy kultury, kino, festiwale, koła zainteresowań, sztuka ludowa; w tym kultura wysoka - jej tworzenie i odbiór;
- jako kultura osobista - charakter ludzki, podejście do innych osób i zwierząt, szacunek;
- jako przeżycie intelektualne, rozwój duchowy, rozwój artystyczny;

- jako pamięć historyczna, historia lokalna i jej upamiętniania a także tradycje i obrzędy regionalne, ludowość; przekaz z pokolenia na pokolenie, w tym także umiejętność ochrony zasobów naturalnych; dziedzictwo nadające ludziom poczucie tożsamości;
- jako dorobek artystyczny i sportowy społeczeństwa, jego propagowanie; etnografia, architektura;
- jako szerokie pojęcie zawierające działalność edukacyjną, kulturalną i sportową;
- jako tworzenie społeczności, integrację ponad podziałami politycznymi.

W wywiadach najczęściej łączono kulturę z wydarzeniami realizowanym przez Bibliotekę, Urząd Gminy czy Gminny Dom Kultury, a także z tradycją ludową.

Kierunki dla Gminnego Ośrodka Kultury w Urszulinie

Gminny Ośrodek Kultury jako instytucja zaczął działać 1 lipca 2020 roku. Zanim powołany został Ośrodek Kultury szereg działań o charakterze kulturalnym podejmowała Gminna Biblioteka Publiczna w Urszulinie. Tymczasowa siedziba GOK mieści się w nowo wyremontowanej świetlicy wiejskiej w Dębowcu. Dodatkowo remontowane są świetlice wiejskie w Woli Wereszczyńskiej i Wereszczynie, a każda z nich będzie miała indywidualny charakter.

Przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Urszulinie powstaje budynek z salą widowiskową teatralno-koncertową. W budynku powstanie sala koncertowa z odpowiednią akustyką (wraz z wyposażeniem - nagłośnienie i światło), zaplecze dla artystów, a także salka konferencyjna. Prowadzone są również prace remontowe mające na celu dostosowanie obiektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

GOK ma dostęp do sal oraz wyposażenia znajdującego się w Gminnej Bibliotece Publicznej w Urszulinie oraz jej Filii w Wytoczynie.

W miejscowości Urszulin GOK ma możliwość skorzystania z przestrzeni publicznej Parku Rekreacyjnego z utwardzonym placem, latarniami, ławkami i placem zabaw oraz z placu i boiska szkolnego przy Szkole Podstawowej w Urszulinie i w Wytoczynie.

Obecnie prowadzone są indywidualne zajęcia muzyczne z Tomkiem Momotem i Natalią Wilk. Planowano realizację raz w miesiącu zajęć grupowych, jednakże ze względu na epidemię nie doszło to do skutku. Organizowane są też np. zajęcia z okazji dnia Dziecka, a w czasie epidemii także warsztaty online np. „Las w słoiku”.

W planie jest organizacja nowych zajęć i warsztatów np. teatralne dla dzieci, zajęcia taneczne, a także koncerty. Realizowane będą również cykliczne wystawy. Przestrzeń będzie otwarta na współpracę ze szkołami, organizacjami i innymi instytucjami. Niektóre działania będą skierowane do turystów, żeby pokazać tradycję i kulturę Polesia. W Dębowcu powstanie mała Izba Regionalna ukazująca m.in tradycyjną kuchnię Poleską, lekcje i warsztaty kulinarne, pieczenia wiejskiego chleba itp.

Mieszkańcy i mieszkanki gminy zwracali uwagę, że w gminie brakuje zdecydowanie prężnie działającego ośrodka kulturalnego, który będzie łączył tę najmłodszą, średnią i najstarszą społeczność. Pojawienie się GOK w Urszulinie jest zatem ważne dla mieszkańców, szczególnie, żeby zaopiekować się talentami mieszkańców mieszkank oraz integrować społeczność.

Miejmy nadzieję, że Gminny Ośrodek Kultury zacznie być taką organizacją i poziom aktywizacji lokalnej społeczności pójdzie w górę. Oprócz tego posiadamy bardzo zdolne dzieci i młodzież. Są również zasłużone zespoły ludowe.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Gminny Ośrodek Kultury w Urszulinie - z jego powstaniem mieszkańcy i mieszkanki wiążą wielkie nadzieje, już teraz wyrażają wielkie zadowolenie i satysfakcję z zajęć muzycznych z Panią Natalią Wilk i Panem Tomaszem Momotem. Mają nadzieję na kontynuację tych zajęć, a także uzupełnienie oferty o kolejne warsztaty (taniec, teatralne, plastyczne i rękodzielnicze, muzyczne - zespołowe).

Wydaje mi się, że główną rolę powinien pełnić ośrodek kultury, wspomagać powinna gmina a w realizacji pomysłów powinni brać udział również mieszkańcy.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Pojawienie się instytucji może wzmocnić działania pielęgnowania tradycji regionu (podkreślono, żeby była zatrudniona osoba, która zaopiekuje się grupami osób, które działają w kulturze ludowej). Dla mieszkańców i mieszkank ważne jest pojawienie się oferty w której mogą uczestniczyć jako widz np. seanse filmowe, występy kabaretowe czy koncerty (ale różnych gatunków). Ważne są też dla nich występy ich dzieci. Również postulowano, aby wróciły zajęcia fitness. W związku z licznymi remontami potrzebne są również wytyczne pozwalające korzystać ze świetlic.

Wydarzeniach czy zajęciach w których mieszkańcy uczestniczyć chcieliby uczestniczyć w swojej gminie:

- zajęcia dla dzieci o różnej tematyce np. teatralne i plastyczne (tworzenie pacynek i robienie przedstawienia, robienie pajęczków, wyplatank, koszyków z wikliny, ozdób ze słomy, bibuły);
- spotkania teatralne; przedstawienia;
- grupa teatralna dla osób starszych;
- kabaret dla dorosłych;
- zajęcia taneczne, w tym warsztaty tańca towarzyskiego, również dla dorosłych;
- pokazy filmowe, również dokumentalne;
- dyskusyjny klub filmowy;
- zajęcia śpiewu/wokalne dla dzieci;
- nauka gry na perkusji, harmonii, fortepian. granie w orkiestrze;

- koncerty, w tym muzyki klasycznej;
- spotkania z ciekawymi ludźmi np. z literatami, artystami, naukowcami, przyrodnikami;
- spotkania, koła dyskusyjne w tematyce historycznej;
- warsztaty kreatywne/warsztaty rękodzielnicze;
- warsztaty kulinarne np. jak się piecze chleb, robi masło
- warsztaty serowarskie np. święto dojenja kóz
- wyjazdy w ciekawe miejsca;
- organizacja dożynek;
- festiwale,
- biegi,
- wycieczki rowerowe
- rewie mody;
- pochody
- Zajęcia sportowe - nauka pływania, fitness,
- wykłady z różnych dziedzin,
- wymiana doświadczeń,
- zajęciach związanych z tradycją i wielokulturowością regionu Polesia Zachodniego, w tym sztuka tradycyjna oparta na zasobach naturalnych (wikliniarstwo);
- warsztaty robienia mydełek;
- rzeźbienie;
- florystyka;
- poznanie tajników wędkarstwa
- zajęciach propagujących czyste środowisko, pokazujących i upowszechniających wiedzę czym jest ekologia, zdrowa żywność;
- obserwacje przyrody, ptaków, zwierząt;
- warsztat z poznawania roślin np. kwiatów jadalnych;
- fotografowanie miejsc w gminie;
- zajęcia z programowania;
- pszczelarstwo;
- potańcówki.

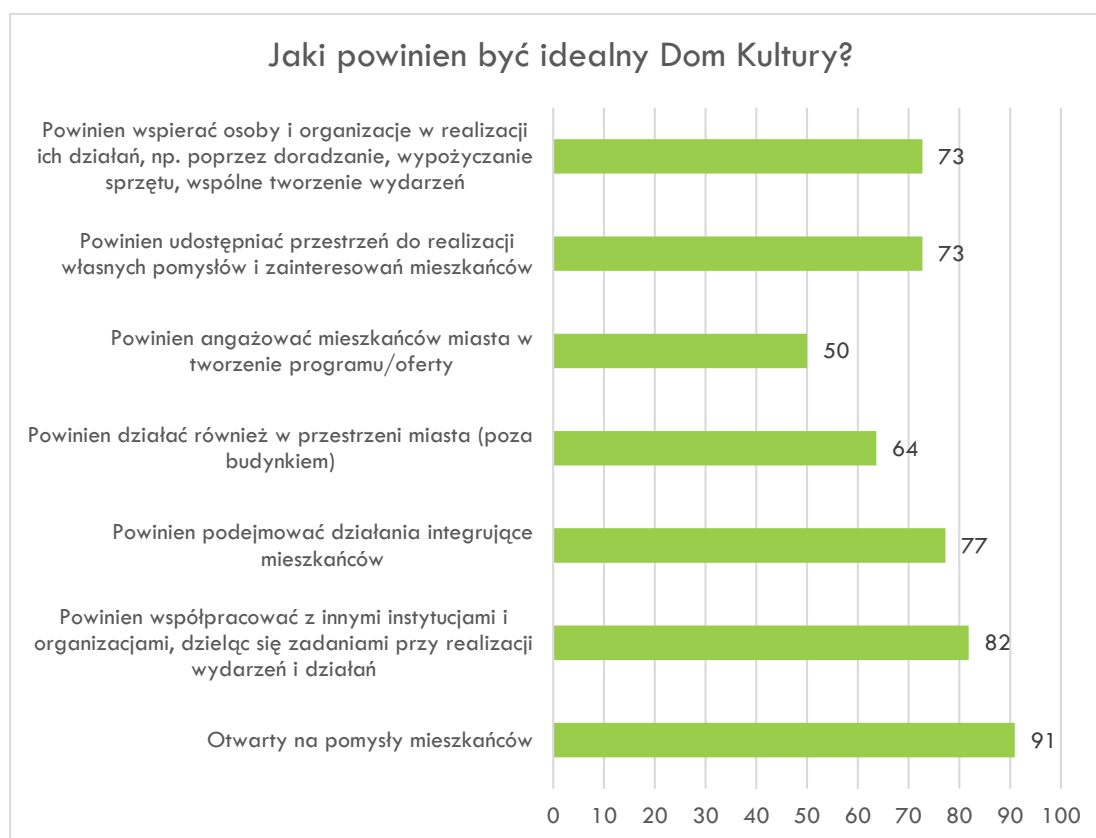
Podsumowując w zakresie przyszłej oferty GOK pojawiały się następujące propozycje (wymieniono poniżej tematy powtarzające się):

- taniec, różne gatunki,
- fitness, zumba,
- nauka gry na instrumentach, np. gitara,
- zajęcia teatralne,

- zajęcia plastyczne;
- wsparcie dla grup chcących podtrzymać tradycje regionu.

O ofercie GOK-u osoby chciałyby dowiadywać się poprzez facebooka oraz stronę internetową. Ważne nadal jest rozpowszechnianie informacji poprzez wywieszanie plakatów na tablicach i słupach ogłoszeniowych, ponieważ nie każdy ma dostęp do Internetu.

Idealny Dom Kultury to miejsce otwarte na pomysły mieszkańców. Dom kultury powinien też współpracować z innymi instytucjami i organizacjami. Ważne jest, żeby podejmował działania integrujące mieszkańców i mieszkanki. Idealny dom kultury wspiera osoby i organizacje w realizacji ich działań, jak i udostępnia przestrzeń do realizacji ich pomysłów.

Potrzeby i trudności w gminie

W ramach diagnozy potencjału kulturotwórczego gminy pytaliśmy mieszkańców i mieszkanki także o to, czego potrzebują w zakresie szeroko rozumianej kultury i czego im brakuje. Na tej podstawie wskazujemy poniżej najważniejsze potrzeby, zarówno na poziomie organizacji i planowania przez gminę, jak i na poziomie oferty.

Potrzeby i braki zostały przeanalizowane na podstawie odpowiedzi w ankiecie oraz wywiadów indywidualnych i grupowych.

Na poziomie zarządzania kulturą na poziomie gminy warto wziąć pod uwagę następujące potrzeby:

- potrzeba lokalnych miejsc spotkań, które będą dostępne według jasno określonych zadań do użytku przez społeczność lokalną; w niektórych miejscowościach społeczności są silnie zintegrowane i mają tradycję wspólnego świętowania, warto ich zachęcać do odnowienia i kultywowania tej tradycji w ramach aktualnych wytycznych epidemiologicznych;
- miejscowości, w których dotychczas nie było tradycji oddolnie realizowanych lokalnych świąt i wydarzeń warto do tego zachęcać poprzez animację i stopniowe zachęcanie mieszkańców do samodzielnych inicjatyw; warto zadbać, by osoby opiekujące się świetlicami miały potencjał do animowania społeczności i, by sprzyjały temu ustalone obowiązki;
- animacja i wsparcie potrzebne jest także dla lokalnych liderów; mieszkańcy i mieszkanki jasno wskazują, że problemem jest “uśpienie” społeczności, wzmocnione pandemią; jednocześnie wśród mieszkańców są i talenty i chęci, ale nieraz brakuje osoby, która pociągnie za sobą społeczność, zarówno do aktywności, jak i rozwoju w obszarze danych tematów; taka sytuacja dotyczy np. pojawiającej się w rozmowach potrzeby założenia chóru czy zespołu śpiewaczego w Wytyczne albo ogólnie, rozwoju w zakresie kultywowania tradycji lokalnych, śpiewu i tańca; zarówno sam GOK może pełnić rolę ośrodka mobilizującego społeczność do aktywności; jak również ważne może być działanie mające na celu poszukiwanie i wspieranie liderów (lokalnych i obracających się konkretnych tematach);
- mieszkańcy i mieszkanki podkreślają potrzebę integracji, powrotu do niej; stąd warto postawić zarówno na wydarzenia integracyjne (głównie lokalne), jak i na ofertę zajęć grupowych (taniec, warsztaty plastyczne, etc.), które przy okazji pozwolą się integrować;
- wsparcia potrzebują lokalne Koła Gospodyń Wiejskich, np. w zakresie rozliczeń czy ogólnie formalności oraz stałej współpracy mobilizującej do działania i doskonalenia się;
- warto rozważyć stworzenie oferty dla rodziców przywożących dzieci na zajęcia - w czasie ich oczekiwania można zaproponować bądź konkretne zajęcia, np. rękodzielnicze czy fitness, bądź też rodzaj otwartej pracowni, gdzie rodzic (nawet za opłatą) miałby do dyspozycji materiały i np. filmiki instruktażowa, i przy kawie czy herbacie, wraz z innymi mógłby spożytkować twórczo czas; ważne jest też zapewnienie miłego miejsca do oczekiwania - kanapy, stolika, etc,
- w świetle zgromadzonych wypowiedzi kluczową grupą do zapewnienia oferty są dzieci i młodzież - o tej grupie najczęściej mówiono, że nie ma niemal żadnej oferty działania; dla najmłodszych, przed-przedszkolnych dzieci można przygotować zajęcia wspólne z rodzicami; dla starszych dzieci i młodzieży przydatna będzie oferta różnych, cyklicznych zajęć (plastyczne, rękodzielnicze, taneczne, muzyczne, np. gitara, i inne) - zarówno w Urszulinie, jak i w świetlicach; wiele osób podkreślało, że dzieci i młodzieży jest obecnie mniej i ogólnie wiele miejscowości się starzeje i wyludnia;

Dla dzieci to ważne, obecnie nie mają ze sobą kontaktu. Pamiętam swoje czasy jak były grupy i szajki. Wszędzie się laziło: po łąkach, sadkach, rowach, bazy z domków się robiło. Samemu czas się organizowało.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

- oferta wakacyjna dla dzieci i młodzieży; bardzo jej brakuje w okolicy, jak wskazywano, mogłaby to być oferta w pełni komercyjna o ile zapewniałaby opiekę nad dziećmi na pełen czas pracy rodziców;
- zwracano uwagę na potrzeby młodzieży, że nie ma dla siebie oferty, a nie miejsc do spotkań (oprócz pizzerii). Młodzi ludzie swego czasu sami organizowali sobie miejsca jak siłownię przy blokach. Z drugiej strony na zorganizowane zajęcia taekwondo w szkole nie było już dużo osób zainteresowanych. W gminie brakuje młodym ludziom toru do jazdy rowerem np. w Parku mógłby się taka przestrzeń pojawić według rozmówców. Młodzież uwielbia jeździć quadami, ale często wjeżdżają na teren PPN. Młodzież też chętnie korzysta z wiat, czasem jednak pozostawiają po sobie nieporządek.

Przydałby się coś dla młodzieży. Młodzież jest tutaj biedna. A z czego się orientuję, to sama młodzież zrobiła sobie siłownię przy górniczym bloku, zrobili pseudo siłownię: ławeczki, ciężarki. Jest taki blok Górniczy, są tam też 3 bloki PGR, jeden nowy blok to napływowi. Zielony blok parku, obok jest blok górniczy. Spore osiedle. Dużo ludzi mieszka tam, jest i młodzież. I sama młodzież taką rzecz sobie zrobiła. Trudna sytuacja z młodzieżą.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

- wyrażano obawy, że jak pojawią się różne wydarzenia to ludzie i tak nie będą na nie przychodzić np. jak był spotkanie ze śpiewaczką to mało osób pojawiło się na spotkaniu,

Był występ Pani połączony z Dniem książki. Śpiewała piękne pieśni, ale było z 10 osób. Ja byłam zrozpaczona, było przykro i wstyd, że tak mało osób przyszło. Pan opowiadał ciekawie życie Moniuszki. Dlaczego ludzie nie byli zainteresowani?

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

- potencjał gminy mogą sami mieszkańcy i mieszkanki wykorzystywać poprzez rozwój przedsiębiorczości np. tworząc agroturystykę nawiązującymi do tradycji lokalnych, prowadzić odpłatne warsztaty np. dla turystów, zrobienia infrastruktury np. płatne parkingi na polach przy ścieżkach PPN,

- ważne dla mieszkańców jest to, żeby był fundusz sołecki, ponieważ wtedy więcej osób będzie chciało aktywnie działać, bo bez środków finansowych ciężko zdecydować co powinno zadziać się na swojej wsi,

Brakuje integracji, ludzie jak nie mają pieniędzy (a nie ma funduszu sołeckiego) to nie przychodzą na zebrania. Nie ma partycypacji. Gmina dużo inwestuje ale warto dać też środki mniejsze dla ludzi, żeby decydowali.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

- warto też zwrócić uwagę na dbanie o tradycję w gminie, ponieważ bez tego wsparcia zanika aktywność zespołów np. śpiewaczy. Przydałoby się w tym zakresie wsparcie etnografów, którzy zadbać o dobre odwzorowanie dawnych strojów, obrzędów, gwary itp. Zwrócono też uwagę na pielęgnowanie miejsc takich jak dawne cmentarze, ścieżki (zarasta np. ścieżka obóz powstańczy). Warto też zwrócić uwagę na zaktualizowanie rejestru zabytków w gminie.
- w gminie pojawia się dużo mieszkańców, którzy potrzebują integracji, wprowadzenia w życie gminy,
- wzmocnienia potrzebują lokalni liderzy, którzy działają na różnych polach. Od szkoleń pomocnych w rozliczeniach, szukaniu środków finansowych, po zwykłą integrację i docenienie ich pracy.

Planując i realizując działania kulturalne w gminie trzeba pamiętać o dobrej promocji. Wskazywano, że potrzebna jest strona internetowa GOK-u ponieważ niektórzy nie korzystają z Facebook'a. Jednocześnie dla wielu osób nadal najlepszym źródłem informacji jest plakat i poczta pantoflowa.

Najczęściej o realizacji jakiś projektów dowiadujemy się po ich zakończeniu z relacji fotograficznej na stronie np. na fb. Nie ma konkretnych miejsc gdzie można by było szukać informacji co dzieje się w gminie bo strona gminy słabo jest uaktualniana i bardzo mało tam jest wszelkich info. Na fb również i myślę że to bardzo utrudnia i w ten sposób bardzo niewielkie grono osób uczestniczy w różnych przedsięwzięciach.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Powstanie GOK-u wiąże się z wieloma nadziejami. Mieszkańcy są świadomi, że na razie pandemia uniemożliwia pełną aktywność ośrodka. Bardzo jej jednak wyczekują, zarówno pod kątem oferty zajęć, jak i wydarzeń. Wiele osób chciałoby móc wziąć udział w koncertach, przedstawieniach (też kabaretach) czy przyjść do kina - liczą, że takie potrzeby również zapewni GOK i nowa sala koncertowa. Działalność Ośrodka jest i będzie bardzo istotna ponieważ w gminie odczuwany jest brak wydarzeń, które mogłoby zainteresować określoną grupę odbiorców. Zdaniem uczestników i uczestniczek badań, oprócz wydarzeń cyklicznych czy zajęć muzycznych trudno odnaleźć dla siebie ofertę. Brakuje też w gminie większego świętowania dożynek.

Oprócz konkursu kolęd i pastorałek oraz Jarmarku Poleskiego mało się dzieje. Nie ma nawet uroczyscie obchodzonych wraz z całą społecznością gminy uroczystości państwowych jak 3 maj czy 11 listopada. Oczywiście są koncerty dzieci, które biorą udział w warsztatach ze śpiewu itp, ale aktywizacja całej społeczności gminy nie jest zadowalająca. Aczkolwiek nasza gmina po części kojarzy mi się z kulturą propagującą ekologię, szeroko pojętą przyrodę.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Uczestnicy badań zapytani o możliwość realizacji swoich zainteresowań w gminie wskazywali co im utrudnia ich praktykowanie i jakiego wsparcia potrzebują. Poprzez analizę odpowiedzi na to pytanie możemy wskazać następujące potrzeby:

- miejsca spotkań dla młodzieży w różnych miejscowościach,
- więcej miejsc na zajęciach ze śpiewu (by wszyscy chętni mogli się dostać),
- szersza oferta zajęć w ośrodkach kultury, umożliwiająca rozwój zainteresowań i pasji, zajęcia zarówno dla dzieci, jak i dorosłych,
- zajęcia związane z muzyką także dla młodszych dzieci: taniec, śpiew, chór.

W realizacji pasji zdaniem mieszkańców i mieszkank gminy pomaga okoliczna przyroda, piękno. Jako miejsce sprzyjające realizacji pasji uznano także Park Gminny.

Pomaga obcowanie z naturą, spokój, cisza, sielskość. Przeszkadza brak możliwości rozwoju pasji i brak możliwości spotkań i zdobywania nowych umiejętności i wiedzy.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

Jeśli chodzi o infrastrukturę gminy, pojawiło się zaledwie kilka propozycji wzbogacenia gminy:

- plac zabaw,
- park linowy,
- basen,
- skate park
- kino.

Natomiast najczęściej wymienianą barierą jest pandemia. Obostrzenia i lęk przed chorobą spowodowały zanik aktywności. Mieszkańcy i mieszkanki przestali się spotykać lub robią to dużo rzadziej, zmniejszyła się drastycznie ilość możliwości wzięcia udziału w kulturze. Powrót do aktywności sprzed pandemii niektórzy oceniają sceptycznie. Wskazywano, że w międzyczasie wiele starszych osób zmarło, wielu pogorszyło się zdrowie. Nawyk aktywności będzie musiał wytworzyć się od nowa.

Trudnością jest też brak integracji mieszkańców i mieszkank, tym bardziej dotkliwy w czasie epidemii. Brak integracji jest szczególnie odczuwalny w większych miejscowościach - Urszulinie czy Wytocznie. Mieszkańcy i mieszkanki skarżyli się na brak okazji do rozmowy czy spotkania, który skutkuje brakiem integracji i chęci do współpracy czy aktywności. Z kolei dla osób, które jednak próbują realizować swoje inicjatywy trudnością jest mała ilość odbiorców zainteresowanych uczestnictwem.

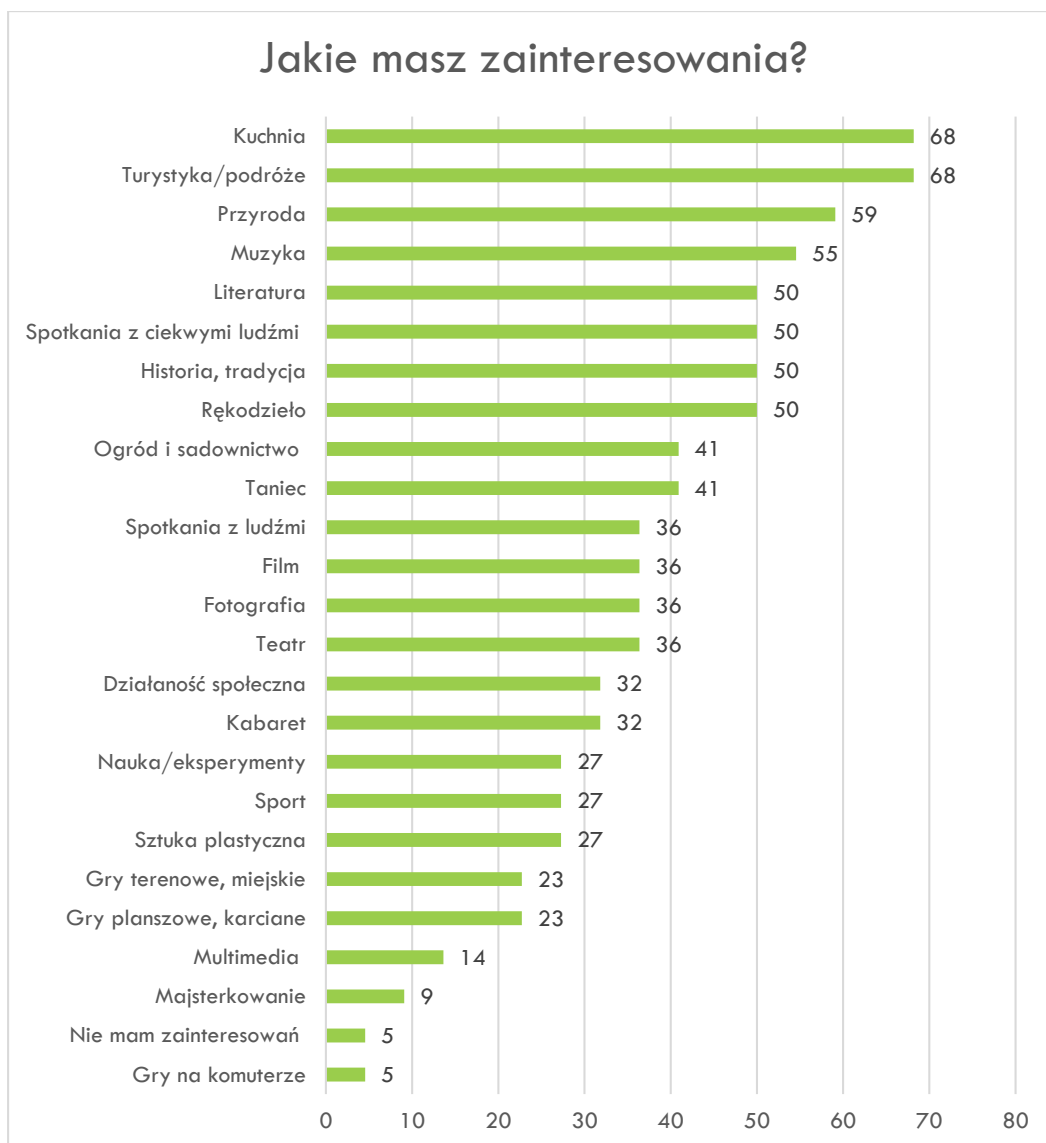
Tak ,pomaga mi to ,że jest miejsce i są ludzie którzy to organizują ale czasami jest zbyt małe zainteresowanie społeczeństwa.

Wypowiedź zebrana w trakcie badania

W aktywności przeszkadza też brak czasu. Wiele rodzin pracuje zarówno na roli, jak i zawodowo. Z kolei starsze osoby zajmują się dodatkowo wnukami.

Zainteresowania mieszkańców

Każda osoba ma swoje zainteresowania. W gminie Urszulin mieszkańcy i mieszkanki opowiadali o różnych umiejętnościach i pasjach, które mogą przerodzić się w projekty kulturalne. Jakie to zainteresowania: turystyka i podróże gotowanie i wypieki (w tym szukanie dawnych przepisów i smaków), muzyka, literatura, przyroda (właściwości roślin, fotografia przyrodnicza, jadalne kwiaty). Lubią spotykać ciekawe osoby. Interesują się też historią (również związana z dziedzictwem regionu), rękodziełem, pracami w ogrodzie, i ponadto to fotografią, teatrem, filmem. W gminie sporo osób angażuje się społecznie. Niektórzy swoje pasje pokazują w mediach społecznościowych (np. profile społecznościowe Facebook: Słodkie-Polesie, agroturystykapolesie, Przygody z Przyrodą).

Wskazywane są osoby, które mają ciekawe zainteresowania i pasje:

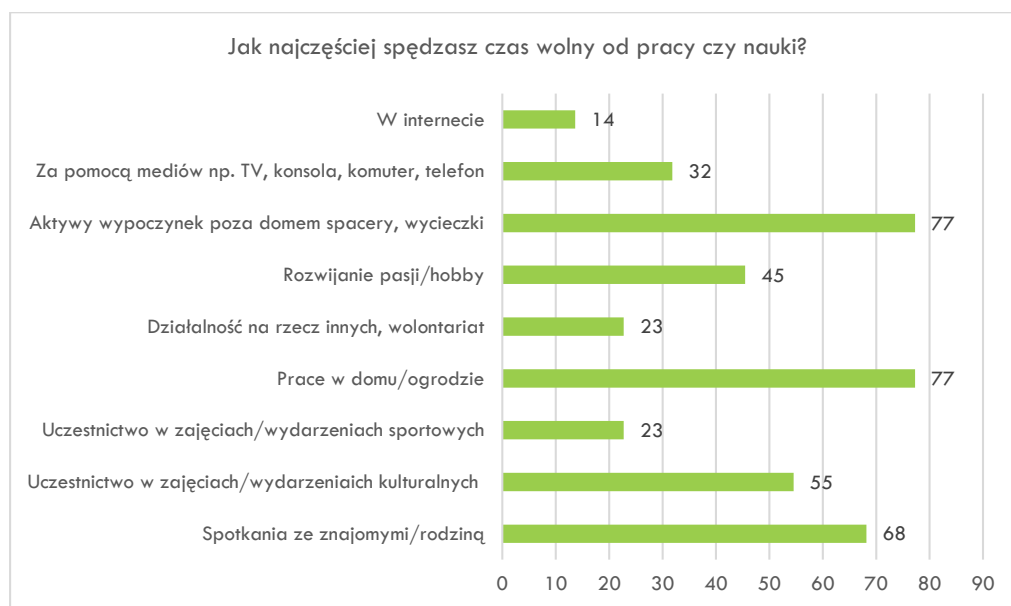
- świadkowie historii, którzy pamiętają jeszcze czasy II wojny światowej oraz wydarzenia związane z Bitwą pod Wytocznem,
- sportowcy np. biegacze maratonów,
- osoby posiadające wiedzę jak przyrządzać regionalne dania np. chleb, sękacze, nalewki,
- osoby zajmujące się ekologią i gospodarstwami ekologicznymi,
- Osoby, które mają ciekawe pasje związane rękodziełem, gotowaniem (regionalnymi daniami), ekologią i gospodarstwem ekologicznym, sportem,
- osoby które potrafią śpiewać, również tradycyjne przyśpiewki,
- osoby, które wyplatają koszyki, chlebaki czy dzbanki potrafi nie tylko z wikliny, ale również z odpowiedniego rodzaju trawy,
- osoby który potrafią zrobić obrazy utworzone z różnego rodzaju ziarenek zbóż,

- osoby które potrafią zrobić płot z łoży, oczywiście bez użycia gwoździ i innych elementów metalowych,
- osoby które, potrafią wypalać w drewnie,
- osoby znajdujące się na pracach ręcznych np. szydełkowanie np. tradycyjne wzory ale i misie, wyroby na drutach, hafty,
- osoby które potrafią robić różne rzeczy plastyczne np. robienie z rolek rzeczy ,
- zajmują się historią i pielęgnowaniem dziedzictwa.

Wspomniano osoby, które kiedyś:

- pisały wiersze o Urszulinie,
- działały w bibliotece,
- były znanymi i oddanymi przyrodnikami,
- osoby, które dawniej wykonywały przedmiotów domowego użytku – beczki typu lamusa, wazon, buty wykonywane były z przedmiotów naturalnych np. trzęślicy modrej (gatunek trawy),
- osoby, które trudniły się maciarnictwem – czyli wytwarzaniem ścian ocieplających z pospinanych trzcin oraz wydobywaniem torfu, który służył głównie jak materiał palny⁹.

Osoby wypełniające ankietę obecnie najczęściej spędzają czas wolny w pracach domowych, na ogrodzie, sadach. Lubią też aktywnie spędzać czas np. podróżując, uprawiając sporty. Ważne są też spotkania z rodziną i przyjaciółmi, żeby razem spędzać chwile. Uczestniczą też w różnego rodzaju zajęciach/wydarzeniach. Rozwijają też swoje pasje/hobby.

⁹

Pomysły

Poniżej prezentujemy listę pomysłów na inicjatywy kulturalne, jakie przekazali nam mieszkańcy i mieszkanki w wywiadach, na spotkaniach oraz poprzez ankietę. Ich lista również może stanowić inspirację do przyszłych działań zarówno realizowanych przez GOK, jak i przez mieszkańców i mieszkanki.

Wskazane pomysły przez mieszkańców i mieszkanki:

- wydarzenia integracyjne, pikniki rodzinne, festyny lokalne,
- rozgrywki dla młodzieży,
- zajęcia w świetlicach dla dzieci w wakacje,
- zajęcia plastyczne,
- warsztaty dekoracji,
- kursy kulinarne, np. sękacz,
- święto chleba z wypiekiem pieczywa i pizzy w tradycyjnym piecu chlebowym,
- święto ziół,
- warsztaty jadalnych kwiatów,
- warsztaty zielarskie,
- podtrzymanie i nauka tradycji: plectenie palm i wieńców dożynkowych, dojenie krów, kóz, przędzenie wełny,
- warsztaty mydlarskie,
- pokaz strojów ludowych,
- gry terenowe z zagadkami,
- cykliczne imprezy patriotyczne,
- występy uczestników zajęć GOK,
- kino i koncerty w GOK,
- dobry spektakl, teatr, opera w GOK, bądź wyjazdy na takie wydarzenia,
- kino dla dzieci,
- ognisko,
- święto pieczonego ziemniaka,
- spotkania z ciekawymi osobami (kombatanci, muzycy, aktorzy, pisarze, politycy, historycy),
- działania związane z porządkowaniem starych cmentarzy,
- zakup instrumentów, by realizować więcej zajęć muzycznych,
- amatorskie koło teatralne,
- działania integracyjne i zachęcające do spędzania czasu razem,
- warsztaty rękodzieła, np. frywolitki, decoupage, rzeźbienia, malowania akwarelą,
- koncerty muzyki klasycznej, jazzowej, folkowej,
- pokaz starych obrzędów związanych z życiem na wsi - noc świętojańska, dożynki, zalimany, chachułki itp.

- rodzinne zawody, rozgrywki,
- przedstawienia dla dzieci, np. kukiełkowe,
- warsztaty przyrodnicze dla różnych grup wiekowych,
- organizacja pleneru malarskiego,
- działania mające na celu własny rozwój - warsztaty, szkolenia, spotkania, wymiana doświadczeń.

Zdjęcia 10 Warsztat z pisania projektów. Zdjęcia: GOK Urszulin

Podsumowanie, czyli kierunkowskazy dla realizacji przyszłych projektów

Kierunkowskazy to rekomendacje, które mogą podpowiedzieć, jakie inicjatywy warto realizować i wspierać. Wskazujemy w nich inspiracje, jakie uzyskaliśmy podczas realizacji diagnozy potencjału kulturotwórczego. Inspiracją do badania może być zarówno ważne miejsce w gminie, jak również lokalna historia, tradycje czy, przede wszystkim, tradycje i zainteresowania mieszkańców i mieszkank. Warto dbać o potencjał, jaki ukazany jest w inspiracjach i zachęcać oraz wspierać własną aktywności mieszkańców i mieszanek w realizacji.

POLESKA NATURA TO NASZA KULTURA

PROJEKT GMINNEGO OŚRODKA KULTURY
W USZULINIE REALIZOWANY Z PROGRAMU
DOM KULTURY + INICJATYWY LOKALNE 2021
NARODOWEGO CENTRUM KULTURY

Tradycyjne potrawy, warsztaty przyrodnicze, spotkania integracyjne czy wyplatanie wienców - to tylko kilka z wielu pomysłów dotyczących inicjatyw kulturalnych, które mieszkańcy i mieszkanki chcą realizować w gminie Urszulin.

Masz swój pomysł? Wiesz czego brakuje w lokalnej kulturze? A może po prostu chcesz się nauczyć czegoś nowego? Skrzyknij znajomych i zamień swój pomysł na inicjatywę, którą możesz zgłosić do konkursu "Poleska natura to nasza kultura". Od 3 do 7 pomysłów zostanie wybranych do realizacji we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Urszulinie.

JAK STWORZYĆ SWOJĄ INICJATYWĘ? TO CAŁKIEM PROSTE:

INSPIRACJE - MOŻESZ JE ZNALEŹĆ W WIELU MIEJSCACH I TEMATACH. NA ODWROTCIE ZNAJDZIESZ KILKA KIERUNKOWSKAZÓW, KTÓRE MOGĄ CIĘ ZAINSPIROWAĆ DO PODJĘCIA SWOICH DZIAŁAŃ.

GDZIE BĘDZIESZ REALIZOWAĆ DZIAŁANIA? JAKIE MIEJSCA PRZYCIĄGAJĄ LUDZI I SĄ PRZESTRZENIAMI OTWARTYMI NA REALIZACJĘ POMYSŁÓW? GDZIE LUDZIE LUBIĄ SIĘ SPOTYKAĆ I SPĘDZAĆ CZAS? NA DRUGIEJ STRONIE ZNAJDZIESZ KILKA PODPOWIEDZI. BYĆ MOŻE ZNAJDZIESZ JEDNAK MIEJSCE CAŁKIEM NOWE.

I JAK, MASZ JUŻ SWÓJ **POMYSŁ**? JAKĄ BĘDZIE TWOJA INICJATYWA? WYPEŁNIJ WNIOSEK I WEŹ UDZIAŁ W KONKURSIE!

1.

ZACZNIJ OD **ZAINTERESOWAŃ** - CO LUBISZ ROBIĆ? CZYM ZAJMUJESZ SIĘ W CZASIE WOLNYM? POSZUKAJ W TYM POMYSŁU NA DZIAŁANIA, BO ZAWSZE NAJLEPIEJ ROBIĆ TO, CO JEST TWOJĄ PASJĄ.

2.

3.

Z KIM CHCESZ DZIAŁAĆ? Z JAKIMI OSOBAMI CZY ORGANIZACJAMI CHCESZ WSPÓŁPRACOWAĆ? ZBIERZ GRUPĘ ZNAJOMYCH Z KTÓRYMI DZIAŁANIE BĘDZIE DLA CIEBIE PRZYJEMNOŚCIĄ.

4.

5.

CZEGO BRAKUJE TOBIE W DZIAŁANIACH ZWIĄZANYCH Z KULTURĄ W GMINIE? CZEGO BRAKUJE INNYM - TWOIM ZNAJOMYM, OSOBOM W RÓŻNYM WIEKU, Z RÓŻNYMI POTRZEBAMI? CO WARTO NOWEGO ZROBIĆ, A DO CZEGO WARTO WRÓCIĆ? ZAJRZYJ DO AKAPITU O POTRZEBACH, BY PRZECZYTAĆ NASZE INSPIRACJE.

6.

7.

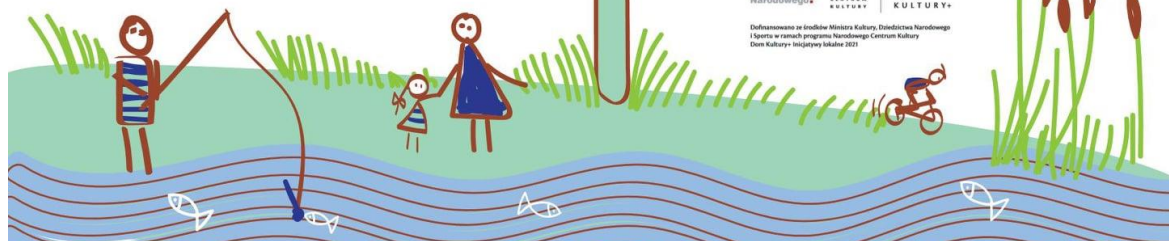
POWODZENIA!

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY

Odfinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego
i Sportu w ramach programu Narodowego Centrum Kultury
Dom Kultury - Inicjatywy Lokalne 2021

Zdjęcia 11 Materiał promocyjny zawierający podstawowe kierunki diagnozy Tekst: Lubelska Grupa Badawcza, grafika: Karolina Sularz

DROGOWSKAZY CZYLI INSPIRACJE DO TWORZENIA WŁASNYCH INICJATYW W KULTURZE

ZOBACZ, JAKI POTENCJAŁ DO DZIAŁAŃ KULTURALNYCH MA TWOJA GMINA, JEJ MIESZKAŃCY I MIESZKANKI. KAŻDY Z PONIŻSZYCH PUNKTÓW MOŻE STANOWIĆ INSPIRACJĘ I PUNKT WYJŚCIA DLA INICJATYW W KULTURZE.

1.

TALENTY I ZAINTERESOWANIA MIESZKAŃCÓW I MIESZKANEK GMINY URSZULIN.

Każda osoba ma swoje zainteresowania. W gminie Urszulin mieszkańcy i mieszkanki opowiadali o różnych umiejętnościach i pasjach, które mogą przerodzić się w projekty kulturalne. Jakże to zainteresowania: turystyka i podróże gotowanie i wypieki (w tym szukanie dawnych przepisów i smaków), śpiew, taniec i muzykowanie, przyroda (właściwości roślin, fotografia przyrodnicza, jadalne kwiaty), historia (również związana z dziedzictwem regionu), rękodzieło, literatura, poznawanie interesujących osób, praca w ogrodzie, fotografia, teatr i wiele innych. W gminie sporo osób angażuje się społecznie. Niektórzy swoje pasje pokazują w mediach społecznościowych.

2.

POTRZEBY ZWIĄZANE Z KULTURĄ.

Najsilniej odczuwana jest potrzeba ponownej integracji mieszkańców i mieszanek, co jest skutkiem pandemii. Ludzie pragną spędzać czas wspólnie celebrując ważne dla miejscowości wydarzenia czy gminne święta. Potrzebują przestrzeni do spotkań dla osób w różnym wieku. Ważne są więc miejsca, które pozwolą na zorganizowanie spotkań i wydarzeń "pod dachem", np. świetlice, albo lubiane przestrzenie na świeżym powietrzu, np. Park w Urszulinie, altany. Grupy, które najbardziej potrzebują nowej oferty to dzieci (zwłaszcza młodzież) i młodzież. Mieszkanek i mieszkańcy z tęsknotą wspominają zabawy taneczne, koncerty czy dożynki.

3.

INSPIRACJE W HISTORII, DZIEDZICTWIE KULTUROWYM.

Mieszkańcy i mieszkanki gminy znają historię swojej gminy, wskazują miejsca pamięci np. Bitwy pod Wytoczynem. Fascynują ich dzieje rodów czy rozegranych bitew. Zauważają dawną wielokulturowość w swoich miejscowościach, która jednak w pamięci kolejnych pokoleń zanika.

4.

INSPIRACJE W TRADYCJI I LEGENDZIE

Inspiracji warto szukać w lokalnej tradycji: wypieku chleba, przedzenia wełny, smaku sękacza czy serów. Mieszkańcy i mieszkanki wspominali o tradycji wypłatania koszy wiklinowych, wypłatania palm i wieńców dożynkowych czy dawnego potowu ryb. Z sentymentem odnoszono się do Festiwalu Pieśni Bągien, kultuwującego muzykę i śpiew ludowy.

5.

INSPIRACJE W PRZYRODZIE

Przyroda jest bardzo ważna dla mieszkańców i mieszanek gminy. Walorem okolicy są lasy, jeziora, bagna, a także działalność Poleskiego Parku Narodowego (ścieżki przyrodnicze, działalność edukacyjna i muzealna). Ścieżki przyciągają miłośników przyrody z różnych części Polski, co daje potencjał na rozwinięcie turystyki w regionie. Sami mieszkańcy i mieszkanki cenią przyrodę i korzystają z niej na spacerach, wycieczkach czy rajdach rowerowych, ale także zbierając rośliny na wieńce czy palmy oraz poznając jadalne kwiaty. Zainteresowaniem cieszą się warsztaty związane z naturalną kosmetyką, zdrową żywnością.

6.

INSPIRACJE W OSOBACH

Gmina Urszulin ma swoje ważne osoby, które budują lub budowały jej historię. Wokół tych osób także można budować idee swoich inicjatyw. Warto tu wspomnieć m.in. o bibliotekarzu Janie z Wytoczyna, poetce z tej samej miejscowości czy też zakonniku-motocyklicie z Wereszczyna.

7.

MIEJSCA WAŻNE CZY PRZESTRZENIE DO REALIZACJI DZIAŁAŃ.

Inspiracją do działań mogą być też przestrzenie, które mają potencjał, by stać się miejscami spotkań. Mogą to być świetlice, altany, ale i biblioteki, szkoły czy kościoły lub domy zakonne. Przestrzenie na działalność kulturalną posiada również Poleski Park Narodowy. Miejscami plenerowymi, które przyciągają mieszkańców i mieszkanki są m.in.: Park czyli dawna "Strzelnica" w Urszulinie, wiaty plenerowe np. w Łowiszowie, plaże przy jeziorach czy trasy spacerowe i rowerowe w gminie.

8.

ORGANIZACJE I INSTYTUCJE Z KTÓRYMI MOŻNA WSPÓŁPRACOWAĆ.

Na terenie gminy działają Kola Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, organizacje - stowarzyszenia bądź fundacje w różnych częściach gminy, Kluby Seniora, Klub sportowy Polesie Urszulin. Dzieci i młodzież są aktywni w harcerstwie oraz duszpasterstwie siostr Nazaretanek, działają w różnych projektach w szkole czy przedszkolach. W zakresie edukacji przyrodniczej działania podejmuje Poleski Park Narodowy oraz mieszkańcy i mieszkanki. W 2020 roku powstał Gminny Ośrodek Kultury, który zaprasza do współpracy lokalną społeczność.

Drogowskazy, czyli inspiracje na tworzenie własnych pomysłów:

1. Talenty i zainteresowania mieszkańców i mieszanek gminy Urszulin.

Każda osoba ma swoje zainteresowania. W gminie Urszulin mieszkańcy i mieszkanki opowiadali o różnych umiejętnościach i pasjach, które mogą przerodzić się w projekty kulturalne. Jakie to zainteresowania: turystyka i podróże gotowanie i wypieki (w tym szukanie dawnych przepisów i smaków), śpiew, taniec i muzykowanie, przyroda (właściwości roślin, fotografia przyrodnicza, jadalne kwiaty), historia (również związana z dziedzictwem regionu), rękodzieło, literatura, poznawanie interesujących osób, praca w ogrodzie, fotografia, teatr i wiele innych. Ich pełną listę zaprezentowaliśmy w 4 rozdziale. Grono osób interesuje się przyrodą, obserwuje ją, co również jest potencjałem. W gminie sporo mieszkańców i mieszanek angażuje się społecznie. Niektórzy swoje pasje pokazują w mediach społecznościowych.

2. Potrzeby związane z kulturą.

Najsilniej odczuwana jest potrzeba ponownej integracji mieszkańców i mieszanek, co jest skutkiem pandemii. Ludzie pragną spędzać czas wspólnie celebrując ważne dla miejscowości wydarzenia czy gminne święta. Potrzebują przestrzeni do spotkań dla osób w różnym wieku. Ważne są więc miejsca, które pozwolą na zorganizowanie spotkań i wydarzeń “pod dachem”, np. świetlice, albo lubiane przestrzenie na świeżym powietrzu, np. Park w Urszulinie, altany. Ważne jest też animowanie i wspieranie aktywności lokalnej, zarówno organizacji które już istnieją (np. KGW), jak i ogólnie zachęcanie mieszkańców i mieszanek do spotkań, tworzenie okazji do integracji.

Grupy, które najbardziej potrzebują oferty to dzieci (zwłaszcza młodsze) i młodzież. Mieszkanki mieszkańcy z tęsknotą wspominają zabawy taneczne, koncerty czy dożynki. Wskazuje się potrzebę na zajęcia plastyczne, z tańca, rękodzielnicze.

3. Inspiracje w historii, dziedzictwie kulturowym.

Mieszkańcy i mieszkanki gminy znają historię swojej gminy, wskazują miejsca pamięci np. Bitwy pod Wytycznem. Fascynują ich dzieje rodów czy rozegranych bitew ale też materialne ślady, takie jak blindaze. Zauważają dawną wielokulturowość w swoich miejscowościach, która jednak w pamięci kolejnych pokoleniach znika. Takim znikającym śladem jest znajomość gwary chachlackiej. Jej odkrywanie może być interesującym tematem działań kulturalnych.

4. Inspiracje w tradycji i legendzie

Inspiracji warto szukać w lokalnej tradycji: wypieku chleba, przędzenia wełny, smaku sękacza czy serów. Mieszkańcy i mieszkanki wspominali o tradycji wyplatania koszy wiklinowy, wyplatania palm i wieńców dożynkowych czy dawnego połowu ryb. Z sentymentem odnoszono się do Festiwalu Pieśni Bagien, kultywującego muzykę i śpiew ludowy. Poszukiwania dotyczące tradycji warto wspomóc działaniem profesjonalnych animatorów. Jednocześnie należy zadbać o balans, by również osoby zainteresowane innymi tematami miały swoją ofertę. Interesującym wątkiem są legendy związane z jeziorami,

miejscościami czy np. złotem pozostawionym przez rosyjskie wojska. Nie są one powszechnie znane więc ich wspólne odkrywanie może być interesującym wątkiem działań kulturalnych.

5. Inspiracje w przyrodzie

Przyroda jest bardzo ważna dla mieszkańców i mieszkanki gminy. Walorem okolicy są lasy, jeziora, bagna, a także działalność Poleskiego Parku Narodowego (ścieżki przyrodnicze, działalność edukacyjna i muzealna). Ścieżki przyciągają miłośników przyrody z różnych części Polski, co daje potencjał na rozwinięcie turystyki w regionie. Sami mieszkańcy i mieszkanki cenią przyrodę i korzystają z niej na spacerach, wycieczkach czy rajdach rowerowych, ale także zbierając rośliny na wieńce czy palmy oraz poznając jadalne kwiaty. W społeczności są osoby z dużą wiedzą przyrodniczą, zielarską czy dotyczącą przetwarzania ziół i roślin. Zainteresowaniem cieszą się warsztaty związane z naturalną kosmetyką, zdrową żywnością.

6. Inspiracje w osobach

Gmina Urszulin ma swoje ważne osoby, które budują lub budowały jej historię. Wokół tych osób także można budować idee swoich inicjatyw. Warto tu wspomnieć m.in. o bibliotekarzu Janie z Wytyczna, poetce z tej samej miejscowości czy też zakonniku-motocykliście z Wereszczyna.

7. Miejsca ważne czy przestrzenie do realizacji działań.

Inspiracją do działań mogą być też przestrzenie, które mają potencjał, by stać się miejscami spotkań. Mogą to być świetlice, altany, ale i biblioteki, szkoły czy kościoły lub domy zakonne. Przestrzenie na działalność kulturalną posiada również Poleski Park Narodowy. Miejscami plenerowymi, które przyciągają mieszkańców i mieszkanki są m.in.: Park czyli dawna "Strzelnica" w Urszulinie, wiaty plenerowe np. w Łowiszowie, plaże przy jeziorach czy trasy spacerowe i rowerowe w gminie.

8. Organizacje i instytucje z którymi można współpracować.

Na terenie gminy działają Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, organizacje - stowarzyszenia bądź fundacje w różnych częściach gminy, Kluby Seniora, Klub sportowy Polesie Urszulin. Dzieci i młodzież są aktywni w harcerstwie oraz duszpasterstwie siostr Nazaretanek, działają w różnych projektach w szkole czy przedszkolach. W zakresie edukacji przyrodniczej działania podejmuje Poleski Park Narodowy oraz mieszkańcy i mieszkanki. W 2020 roku powstał Gminny Ośrodek Kultury, który zaprasza do współpracy lokalną społeczność.

Mamy nadzieję, że wskazane inspiracje pomogą w tworzeniu i realizacji inicjatyw kulturalnych. Lista kierunkowskazów nie jest zamknięta. Z czasem warto ją rozbudowywać, by wspólnie tworzyć nowe wyzwania dla kulturalnej odłogi gminy Urszulin.